

Wymagania edukacyjne: *Oblicza geografii*, zakres podstawowy

Ocena			
Dopuszczający	Dostateczny	Dobry	Bardzo dobry
MAPA ŚWIATA I LUDNOŚĆ I URBANIZACJA			
<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia elementy państwa wyjaśnia różnicę między enklawą a eksklawą wskazuje na mapie politycznej świata przykłady enklaw i eksklaw opisuje na podstawie danych statystycznych zmiany liczby ludności na poszczególnych kontynentach opisuje czynniki wpływające na zmiany liczby ludności na świecie odczytuje z mapy tematycznej zróżnicowanie współczynnika przyrostu naturalnego na świecie wyjaśnia znaczenie terminów: <i>struktura demograficzna</i>, <i>struktura zatrudnienia</i> wymienia cechy struktury demograficznej wymienia państwa o różnej średniej długości trwania życia na świecie oraz wskazuje je na mapie wyjaśnia znaczenie terminu <i>gęstość zaludnienia</i> wymienia nazwy obszarów o największej i najmniejszej gęstości zaludnienia na świecie i wskazuje te obszary na mapie wyjaśnia znaczenie terminów: <i>migracja</i>, <i>emigracja</i>, <i>imigracja</i>, <i>reemigracja</i>, <i>saldo migracji</i> wymienia czynniki migracji na świecie wymienia przyczyny migracji zagranicznych Polaków wymienia główne i mieszane odmiany ludzkie i wskazuje rozmieszczenie ich przedstawicieli na mapie wymienia główne rodziny i grupy językowe na świecie wymienia główne religie na świecie 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje zmiany na mapie politycznej świata w różnych okresach historycznych opisuje skutki dekolonizacji analizuje mapę polityczną świata oblicza współczynnik przyrostu naturalnego wykazuje przyczyny zmian współczynnika przyrostu naturalnego na świecie zatrudnienia w wybranych krajach świata na podstawie danych statystycznych i wykresu wyjaśnia przyczyny różnych rodzajów bezrobocia porównuje gęstość zaludnienia w krajach słabo i wysoko rozwiniętych gospodarczo oblicza współczynnik przyrostu rzeczywistego opisuje zmiany w funkcji obszarów wiejskich na wybranych przykładach (np. w Unii Europejskiej, w regionach turystycznych, w państwach rozwijających się) porównuje miasta typowe dla poszczególnych regionów świata opisuje procesy tworzenia się aglomeracji miejskich oraz ich formy wykazuje różnice między aglomeracją monocentryczną a policentryczną 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia kształtowanie się aktualnego podziału politycznego od okresu wielkich odkryć geograficznych przez kolonializm po proces dekolonizacji opisuje ustroje polityczne na świecie wyjaśnia gospodarcze, społeczne oraz polityczne skutki integracji i dezintegracji w skali lokalnej, regionalnej i globalnej wyjaśnia przyczyny dysproporcji między wartością współczynnika przyrostu naturalnego w krajach wysoko i słabo rozwiniętych gospodarczo analizuje skutki eksplozji demograficznej analizuje model przejścia epidemiologicznego na wybranych przykładach ukazuje zmiany liczby ludności w Polsce interpretuje piramidę wieku i płci społeczeństwa młodego (rozwojowego), zastojowego i starego (regresywnego) wykazuje zależność pomiędzy strukturą płci a wiekiem społeczeństwa wymienia społeczne i ekonomiczne skutki bezrobocia na świecie wykazuje wpływ barier osadniczych na rozmieszczenie ludności na świecie wykazuje zależność pomiędzy liczbą ludności a poziomem rozwoju gospodarczego na danym obszarze 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje przyczyny integracji i dezintegracji państw uzasadnia, dlaczego niektóre kraje ulegają rozpadowi politycznemu ocenia znaczenie położenia geopolitycznego Polski w Europie i na świecie formułuje wnioski na podstawie analizy diagramu ilustrującego zmiany współczynnika przyrostu naturalnego w Polsce w wybranych latach wymienia sposoby przeciwdziałania bezrobociu na świecie uzasadnia konieczność dostosowania kwalifikacji zawodowych do zmieniających się potrzeb gospodarki w Europie i w Polsce formułuje prawidłowości rządzące rozmieszczeniem ludności na świecie analizuje główne kierunki migracji we współczesnym świecie podaje przykłady działań, które mogłyby ograniczyć negatywne przejawy zróżnicowania rasowego, językowego i religijnego na świecie proponuje działania, które mogą poprawić jakość życia mieszkańców w dzielnicach nędzy (slumsach, fawelach)

<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu <i>mniejszość narodowa</i> • wymienia rodzaje jednostek osadniczych • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>miasto, wieś</i> • wymienia funkcje miast na świecie • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>urbanizacja, wskaźnik urbanizacji, zespoły miejskie</i> • wymienia płaszczyzny urbanizacji • wymienia czynniki mające wpływ na intensywność urbanizacji • odczytuje na podstawie danych statystycznych wskaźniki urbanizacji w wybranych krajach świata • wymienia nazwy najlepiej i najgłabiej zurbanizowanych województw w Polsce 		<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie kultury i tradycji regionalnych w procesie różnicowania się regionów pod względem rozwoju społeczno-gospodarczego • wyjaśnia rolę tradycji w rozwoju przedsiębiorczości w państwach Azji Południowo-Wschodniej • ocenia pozytywne i negatywne skutki życia w mieście • podaje przykłady typów miast odznaczających się podobnymi elementami architektonicznym i układem przestrzennym • wyjaśnia przyczyny powstawania dzielnic nędzy, wzrostu przestępczości, degradacji środowiska przyrodniczego i problemów komunikacyjnych w dużych miastach 	
---	--	--	--

GLOBALNA GOSPODARKA

<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia nazwy obszarów o korzystnych czynnikach rozwoju rolnictwa i wskazuje te obszary na mapie świata wymienia czynniki ograniczające rozwój rolnictwa wymienia cele hodowli zwierząt wymienia główne gatunki zwierząt hodowlanych w różnych regionach świata wymienia przeznaczenie wybranych zwierząt hodowlanych wyjaśnia znaczenie terminów: <i>monokultura leśna, lesistość, rybołówstwo, rybactwo, akwakultura, marikultura</i> wymienia największe kompleksy leśne na Ziemi wymienia przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki lokalizacji przemysłu wymienia najlepiej rozwijające się działy produkcji przemysłowej w Polsce wyjaśnia znaczenie terminów: <i>okręg przemysłowy, ośrodek przemysłowy</i> wymienia na podstawie mapy nazwy okręgów przemysłowych na świecie energetycznych wymienia główne surowce energetyczne w Polsce wymienia typy elektrowni wymienia odnawialne źródła energii <i>transportowa</i> wymienia czynniki rozwoju transportu wymienia na podstawie mapy nazwy głównych portów morskich oraz wskazuje główne szlaki transportu morskiego 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie rolnictwa opisuje na podstawie map warunki przyrodnicze rozwoju rolnictwa na świecie wymienia pozaprzyrodnicze świata wymienia cechy rolnictwa ekstensywnego i intensywnego klasyfikuje rośliny uprawne podaje przyczyny zróżnicowania w rozmieszczeniu obszarów upraw wybranych roślin wymienia nazwy obszarów upraw wybranych roślin i wskazuje te obszary na mapie świata wymienia największych producentów wybranych roślin wyjaśnia znaczenie roślin wymienia nazwy regionów hodowli zwierząt i wskazuje te regiony na mapie świata opisuje główne kierunki produkcji zwierzęcej w Polsce przedstawia gospodarcze wykorzystanie lasów wymienia różnice między wymienia przykłady wykorzystania oceanu światowego opisuje na podstawie mapy obszary połowów morskich porównuje na podstawie danych statystycznych wielkość połowów morskich w Polsce z innymi krajami wymienia na podstawie danych statystycznych wymienia rodzaje okręgów przemysłowych na świecie i lokalizuje je na mapie wymienia cechy restrukturyzacji i modernizacji przemysłu przedstawia cechy przemysłu wysokiej technologii wymienia czynniki lokalizacji przemysłu high-tech opisuje rozmieszczenie ośrodków high-tech na świecie przedstawia na podstawie mapy rozmieszczenie surowców energetycznych na świecie opisuje znaczenie surowców energetycznych wymienia zalety i wady różnych rodzajów elektrowni wymienia i lokalizuje na mapie obszary występowania różnych typów elektrowni wyjaśnia znaczenie usług we opisuje na podstawie mapy przestrzenne zróżnicowanie gęstości sieci dróg kołowych i sieci kolejowej na świecie opisuje znaczenie transportu wodnego i lotniczego wyjaśnia znaczenie turystyki w gospodarce państw świata klasyfikuje turystykę wg różnych kryteriów charakteryzuje rodzaje turystyki wymienia nazwy regionów o wysokich walorach turystycznych i wskazuje te regiony na mapie 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny przestrzennego zróżnicowania rolnictwa na świecie porównuje cechy rolnictwa intensywnego i ekstensywnego na wybranych przykładach oblicza wielkość plonów na wybranych przykładach opisuje główne obszary upraw na świecie wyjaśnia przyczyny zróżnicowania rozmieszczenia obszarów wybranych upraw na świecie porównuje wielkość produkcji rolniczej w wybranych krajach świata i w Polsce charakteryzuje kierunki zmian w powierzchni lasów na świecie (w wyniku wylesiania i zalesiania) omawia problemy gospodarki leśnej w Polsce charakteryzuje cechy gospodarki morskiej porównuje udział oceanów w światowych połowach omawia problemy gospodarki morskiej w Polsce omawia różnice między przymusową, związaną i swobodną lokalizacją przemysłu podaje przykłady lokalizacji przymusowej, związanej i swobodnej charakteryzuje rewolucje przemysłowe wyjaśnia przyczyny zmian zachodzących w polskim przemyśle w ostatnim 30-leciu charakteryzuje na podstawie mapy czynniki lokalizacji wybranych okręgów przemysłowych wykazuje korzyści z wykorzystywania niekonwencjonalnych źródeł energii ocenia rolę nowoczesnych usług komunikacyjnych w funkcjonowaniu gospodarki i w życiu codziennym opisuje na podstawie wykresu dostęp 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wykazuje na wybranych przykładach zależności poziomu produkcji rolnej od warunków pozaprzyrodniczych porównuje warunki rozwoju rolnictwa w Polsce z warunkami rozwoju rolnictwa w krajach Unii Europejskiej i formułuje wnioski porównuje na podstawie danych statystycznych plony i zbiory roślin uprawnych w wybranych krajach świata i w Polsce oraz formułuje wnioski wykazuje zależność w rozmieszczeniu chowu niektórych gatunków zwierząt hodowlanych od warunków produkcji rolnej (przyrodniczych i pozaprzyrodniczych) uzasadnia potrzebę ochrony zasobów leśnych oraz formułuje wnioski uzasadnia potrzebę współdziałania państw w zakresie ochrony zasobów morskich ocenia skutki procesu restrukturyzacji i modernizacji przemysłu na świecie i w Polsce ocenia politykę państw wysoko rozwiniętych gospodarczo dotyczącą restrukturyzacji okręgów przemysłowych uzasadnia korzyści wynikające z rozwijania nowoczesnych gałęzi przemysłu prognozuje zmiany w bilansie energetycznym świata do 2050 r. uzasadnia konieczność racjonalnej gospodarki surowcami energetycznymi i energią ocenia możliwości wykorzystania w Polsce źródeł energii odnawialnej uzasadnia, że zatrudnienie w usługach jest jednym z mierników poziomu rozwoju gospodarczego wyjaśnia znaczenie łączności w funkcjonowaniu polskiej gospodarki charakteryzuje główne problemy transportu w Polsce wykazuje potrzebę ochrony walorów turystycznych opisuje turystykę jako źródło dochodu ludności ocenia wpływ wybranych czynników przyrodniczych i społeczno-gospodarczych na zmiany struktury użytkowania ziemi analizuje przestrzenne rozmieszczenie sposobów gospodarowania na świecie i w wybranych regionach
--	--	--	--

		<p>do internetu w wybranych krajach świata</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny, które zadecydowały o stanie sieci transportowej w poszczególnych państwach, • charakteryzuje wady i zalety różnych rodzajów transportu • omawia znaczenie nowoczesnych terminali w rozwoju regionów • charakteryzuje wybrane obszary intensywnie zagospodarowane turystycznie • identyfikuje pozytywne i negatywne skutki rozwoju turystyki dla gospodarki i środowiska przyrodniczego 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia przyczyny zróżnicowania upraw roślin w wybranych regionach • ocenia zmiany w strukturze zasiewów w Polsce • ocenia strukturę hodowli zwierząt na świecie • ocenia znaczenie chowu zwierząt dla polskiej gospodarki • analizuje skutki nieracjonalnej gospodarki leśnej na świecie i w Polsce • wykazuje przyczyny rabunkowej gospodarki leśnej na wybranych przykładach • analizuje zagrożenia wynikające ze zbyt intensywnej eksploatacji zasobów morskich • wyjaśnia związki między lokalizacją przemysłu warunkami naturalnymi, rynkiem zbytu, szlakami komunikacyjnymi i potencjałem ludzkim • analizuje przyczyny prywatyzacji i restrukturyzacji przemysłu w Polsce • wyjaśnia udział i znaczenie inwestycji zagranicznych w Polsce • analizuje na podstawie mapy udział produktów wysokiej technologii w eksporcie artykułów przemysłowych w wybranych krajach • opisuje wpływ przemysłu wysokich technologii na rozwój gospodarczy państw • wymienia skutki eksploatacji i wykorzystywania tradycyjnych surowców energetycznych • ocenia zjawisko uzależnienia produkcji energii na świecie od źródeł zaopatrzenia surowców nieodnawialnych • ocenia pozytywne i negatywne skutki rozwoju energetyki atomowej • przedstawia problemy przemysłu energetycznego w Polsce • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania udziału sektora usług w tworzeniu dochodu narodowego na świecie • omawia zmiany zachodzące w kierunkach i natężeniu ruchu osób i towarów na świecie w wybranych regionach • opisuje atrakcje turystyczne wybranych regionów świata • wyjaśnia przyczyny zmian kierunków wyjazdów turystycznych Polaków • ocenia atrakcyjność turystyczną Polski
--	--	---	---

GLOBALNE PROBLEMY

Uczeń poprawnie:

- wyjaśnia znaczenie terminu *produkt krajowy brutto (PKB)*
- wymienia przyczyny dysproporcji w rozwoju społeczno-gospodarczym świata
- odczytuje z tabeli wybrane wskaźniki społeczno-gospodarcze na danym obszarze
- wymienia i wskazuje na mapie politycznej świata przykłady państw wysoko, średnio i słabo rozwiniętych gospodarczo
- wyróżnia na podstawie mapy regiony bogate i biedne
- wymienia czynniki wpływające na nierównomierny dostęp do żywności
- wymienia na podstawie mapy kraje o niedoborze i nadprodukcji żywności
- wyjaśnia znaczenie terminu *globalizacja*
- wymienia przyczyny globalizacji
- wymienia płaszczyzny globalizacji
- wyjaśnia znaczenie terminów: *integracja międzynarodowa, handel zagraniczny, import, eksport, bilans handlu zagranicznego*
- wymienia płaszczyzny integracji międzynarodowej
- wyjaśnia znaczenie terminu *terroryzm*
- wymienia źródła konfliktów na świecie
- podaje przykłady wybranych konfliktów zbrojnych

Uczeń poprawnie:

- opisuje wskaźniki społeczno-gospodarcze na danym obszarze
- porównuje na podstawie mapy i danych statystycznych produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w wybranych krajach
- charakteryzuje wskaźnik rozwoju społecznego (HDI)
- opisuje przyczyny głodu i niedożywienia
- odczytuje z wykresu strukturę niedożywienia w wybranych regionach świata
- wskazuje na mapie regiony głodu i niedożywienia na świecie
- wymienia nazwy organizacji międzynarodowych zajmujących się pomocą dla regionów, w których występuje zjawisko głodu
- wymienia przykłady procesów globalizacji międzynarodowego
- wyjaśnia, co składa się na bilans handlu zagranicznego
- wymienia na podstawie diagramów głównych światowych eksporterów i importerów
- wymienia na podstawie mapy euroregionów na obszarach przygranicznych Polski
- opisuje przyczyny konfliktów zbrojnych
- wskazuje na mapie świata najważniejsze obszary konfliktów zbrojnych i zamachów terrorystycznych

Uczeń poprawnie:

- klasyfikuje państwa na podstawie analizy wskaźników społeczno-gospodarczych
- opisuje skutki nierównomiernego rozwoju państw
- opisuje poziomy wyżywienia na świecie
- wyjaśnia, z czego wynikają różnice w wielkości i strukturze spożycia żywności na świecie
- wyjaśnia przyczyny otyłości na świecie
- wyjaśnia, na czym polegała zielona rewolucja
- przedstawia korzyści wynikające ze współpracy międzynarodowej
- analizuje znaczenie ONZ
- charakteryzuje organizacje międzynarodowe, których członkiem jest Polska
- wymienia nazwy euroregionów na obszarach przygranicznych Polski
- opisuje miejsce i charakter wybranych zamachów terrorystycznych w XXI w.
- wyjaśnia skutki terroryzmu

Uczeń poprawnie:

- wyjaśnia przyczyny dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego regionów świata
 - proponuje sposoby zmniejszenia nierówności w rozwoju społeczno-gospodarczym świata
 - ocenia skuteczność działań organizacji międzynarodowych zajmujących się pomocą dla regionów dotkniętych głodem
 - analizuje korzyści, jakie osiągają kraje średnio słabo rozwinięte gospodarczo z lokalizacji filii międzynarodowych koncernów na ich terenie
 - uzasadnia na dowolnych przykładach, że Polska jest objęta procesem globalizacji
 - uzasadnia, że integracja polityczna i gospodarcza jest korzystna dla krajów zrzeszonych w poszczególnych organizacjach
- Uczeń poprawnie:
- ocenia i projektuje różne formy pomocy państwa i organizacji pozarządowych państw i regionom dotkniętym konfliktami zbrojnymi
 - porównuje wybrane kraje świata pod względem wartości PKB na 1 mieszkańca (tys. USD) oraz wskaźnika HDI
 - dostrzega zależności między wartością wskaźnika PKB i HDI
 - analizuje działania bogatych państw i organizacji międzynarodowych mające na celu zniwelowanie różnic pomiędzy najbogatszymi i najbiedniejszymi krajami
 - wykazuje zależność poziomu wyżywienia ludności od warunków produkcji rolnej
 - podaje i analizuje przyczyny sprzeciwu wobec globalizacji
 - wyjaśnia znaczenie współpracy międzynarodowej na szczeblu krajowym i regionalnym
 - wyjaśnia na wybranych przykładach przyczyny procesów integracyjnych i ich skutki gospodarcze, społeczne i polityczne
 - analizuje pozytywne i negatywne skutki integracji europejskiej
 - wymienia skutki konfliktów zbrojnych

			<ul style="list-style-type: none">• opisuje wybrany konflikt zbrojny, podając strony konfliktu, jego przebieg i przyczyny• wyjaśnia, w jaki sposób społeczność międzynarodowa może zapobiec istniejącym lub potencjalnym konfliktom zbrojnym
--	--	--	---

RELACJE CZŁOWIEK – ŚRODOWISKO

<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>środowisko przyrodnicze, środowisko geograficzne, antropopresja</i> • wymienia przyczyny antropopresji • wymienia nazwy obszarów o dużej antropopresji • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ekorozwój, recykling, rekultywacja</i> • rozróżnia formy ochrony przyrody w Polsce • wymienia nazwy parków narodowych w Polsce 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia przejawy antropopresji związanej z rozwojem rolnictwa • opisuje wpływ przemysłu i transportu na środowisko przyrodnicze • wymienia czynniki wpływające na niedobór wody na świecie • przedstawia koncepcję zrównoważonego rozwoju • charakteryzuje filary zrównoważonego rozwoju • omawia na podstawie wykresu działania związane z recyklingiem 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje efekt cieplarniany i mechanizm powstawania dziury ozonowej • opisuje przyczyny zachodzących współcześnie globalnych zmian klimatu (globalnego ocieplenia) • charakteryzuje obszary niedoboru i nadmiaru wody na świecie i określa przyczyny tego zróżnicowania • wymienia działania człowieka przyczyniające się do deficytu zasobów wody na świecie • opisuje działania podejmowane na rzecz odbudowania równowagi ekologicznej • wymienia nazwy międzynarodowych form ochrony przyrody 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • formułuje problemy wynikające z eksploatacji zasobów odnawialnych i nieodnawialnych • wykazuje na przykładach, że zbyt intensywne wykorzystanie rolnicze gleb oraz nieumiejętne zabiegi agrotechniczne powodują w wielu częściach świata degradację gleb, co w konsekwencji prowadzi do spadku produkcji żywności, a w niektórych regionach świata – do głodu i ubóstwa • przewiduje globalne przyrodnicze i pozaprzyrodnicze skutki zakłóceń równowagi ekologicznej • proponuje sposoby działań na rzecz zachowania równowagi w środowisku przyrodniczym • wykazuje na przykładach pozaprzyrodnicze czynniki zmieniające relacje człowiek – środowisko przyrodnicze (rozszerzenie udziału technologii energooszczędnych, zmiany modeli konsumpcji, zmiany poglądów dotyczących ochrony środowiska) wymienia skutki wpływu człowieka na środowisko przyrodnicze • ocenia rozwiązania podejmowane w skali globalnej i regionalnej zapobiegające ocieplaniu się klimatu • projektuje działania stosowane w sytuacjach braku lub niedoborów wody w różnych strefach klimatycznych • analizuje etapy relacji człowiek – środowisko • proponuje sposoby ochrony przyrody
--	--	---	---

Wymagania edukacyjne: *Oblicza geografii 1* – zakres rozszerzony

Wymagania programowe na poszczególne stopnie szkolne				
Dopuszczający	Dostateczny	Dobry	Bardzo dobry	Celujący
I. OBRAZ ZIEMI				
<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>geografia, środowisko geograficzne, epigeosfera</i> • przedstawia poglądy na kształt Ziemi w starożytnej Grecji i Babilonii • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>kartografia, mapa, skala mapy</i> • wyjaśnia różnicę między siatką geograficzną a kartograficzną • wymienia metody przedstawienia rzeźby terenu na mapach • wymienia sposoby prezentacji geograficznej • wymienia cechy mapy samochodowej • potrafi wyznaczyć kierunki na mapie topograficznej • wymienia informacje prezentowane na mapach turystycznych 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • określa przedmiot badań geografii oraz innych nauk o Ziemi • wymienia dowody na kulistość Ziemi • podaje różnice między mapą a planem • wymienia zalety i wady globusa z punktu widzenia jego zastosowania • opisuje ilościowe i jakościowe metody prezentacji zjawisk na mapach • wymienia rodzaje diagramów słupkowych • posługuje się kierunkami na mapie samochodowej • posługuje się numerami dróg na mapie topograficznej • przedstawia różnice pomiędzy mapą topograficzną a turystyczną 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykazuje interdyscyplinarny charakter nauk geograficznych • opisuje dawne i współczesne metody pomiarowe stosowane do określania wymiarów Ziemi • wyjaśnia zasady generalizacji mapy • opisuje różne rodzaje siatek kartograficznych i zna kryteria ich podziału • podaje przykłady zastosowania ilościowych i jakościowych metod prezentacji na mapach • wyjaśnia specyfikę diagramu złożonego • wyznacza i opisuje trasę przejazdu między wybranymi miejscowościami na podstawie mapy samochodowej • oblicza odległość na podstawie skali mapy • oblicza odległość na podstawie skali mapy 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady praktycznego zastosowania wiedzy geograficznej • oblicza obwód Ziemi metodą Eratostenesa • posługuje się skalą połową do obliczania powierzchni • wymienia zastosowanie poszczególnych siatek kartograficznych w praktyce • porównuje ilościowe i jakościowe metody prezentacji zjawisk na mapach • dobiera typ wykresu do prezentacji elementów środowiska przyrodniczego i poza przyrodniczego • omawia sposób funkcjonowania systemu nawigacji satelitarnej GPS • charakteryzuje układ sieci hydrograficznej na podstawie mapy • potrafi orientować mapę w terenie 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia rolę systemu informacji geograficznej (GIS) w gromadzeniu, przetwarzaniu i analizowaniu danych • wyjaśnia i opisuje metody pomiarów geodezyjnych • wykorzystuje skalę do rozwiązywania zadań matematyczno-geograficznych • wyjaśnia, w jakim celu stosuje się różne odwzorowania kartograficzne • wykonuje prostą interpolację • przedstawia dane liczbowe za pomocą różnych rodzajów wykresów i diagramów • odczytuje i interpretuje treść mapy samochodowej • przygotowuje projekt zagospodarowania obszaru • planuje trasę wycieczki na podstawie mapy turystycznej
II. ZIEMIA WE WSZECHŚWIECIE				

<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wszechświat, kosmos, galaktyka, ciało niebieskie, gwiazda, planeta</i> • wymienia ciała niebieskie tworzące Układ Słoneczny • wymienia podstawowe cechy ruchu obiegowego Ziemi • wymienia nazwy astronomicznych pór roku na półkuli północnej i południowej oraz dni, w których się rozpoczynają • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ruch obrotowy, doba</i> • wyjaśnia znaczenie terminu <i>czas słoneczny</i> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>czas uniwersalny, czas strefowy, czas urzędowy</i> 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia teorie powstania wszechświata • opisuje budowę Układu Słonecznego • omawia na podstawie schematu układ horyzontalny • omawia na podstawie schematu obieg Ziemi dookoła Słońca • wymienia strefy oświetlenia Ziemi i wskazuje na mapie • przedstawia cechy ruchu obrotowego Ziemi • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania czasu na Ziemi • omawia czas strefowy • określa znaczenie czasu uniwersalnego (UTC) • podaje nazwy europejskich stref czasu 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje na podstawie schematu położenie Ziemi we wszechświecie • porównuje na podstawie danych cechy planet Układu Słonecznego • opisuje na podstawie schematu zróżnicowanie oświetlenia Ziemi w różnych porach roku • opisuje różnice między astronomicznymi, kalendarzowymi i klimatycznymi porami roku • wymienia konsekwencje ruchu obrotowego Ziemi • wyjaśnia zależność czasu słonecznego od długości geograficznej • określa czas lokalny za pomocą mapy stref czasowych 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje cechy budowy wszechświata oraz określa położenie różnych ciał niebieskich we wszechświecie • prezentuje współczesne poglądy na rozwój Układu Słonecznego • wymienia przyczyny występowania pór roku na Ziemi • oblicza szerokość geograficzną dowolnego punktu na powierzchni Ziemi na podstawie wysokości górowania Słońca w dniach równonocny i przesileni • opisuje działanie siły odśrodkowej i siły Coriolisa • wyjaśnia zależność pomiędzy kierunkiem obrotu Ziemi w ruchu dookoła własnej osi a zmianą czasu • przelicza czas słoneczny na czas uniwersalny i strefowy 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • określa wpływ badań kosmosu na kształtowanie się poglądów dotyczących Ziemi i innych ciał niebieskich • formułuje zależności zachodzące między Słońcem a planetami Układu Słonecznego • wykazuje zależność między widowym ruchem Słońca na tle gwiazdozbiorów a ruchem obiegowym Ziemi • opisuje przykłady wpływu zmian oświetlenia Ziemi w ciągu roku na życie i działalność człowieka • wskazuje skutki występowania siły Coriolisa dla środowiska przyrodniczego • opisuje przykłady wpływu różnic czasu słonecznego na życie i działalność człowieka • opisuje przykłady wpływu różnic czasu strefowego na życie i działalność człowieka
<p>III. ATMOSFERA</p>				

<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>atmosfera, aerozole atmosferyczne, magnetosfera</i> • określa skład chemiczny atmosfery • wymienia rodzaje promieniowania • wymienia źródła ciepła na Ziemi • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>temperatura powietrza, izoterma</i> • wymienia jednostki ciśnienia atmosferycznego i przyrządy do jego pomiaru • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>pasat, antypasat, monsun</i> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>bryza, fen, wiatr górski, dolinny, bora</i> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wilgotność względna, wilgotność bezwzględna</i> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>masy powietrza, front atmosferyczny, front zokludowany, strefa frontalna</i> • wymienia elementy meteorologiczne pogody • odróżnia klimat od pogody • wymienia składniki klimatu • wymienia efekty zmian zachodzących w atmosferze • wymienia niebezpieczne zjawiska meteorologiczne 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pochodzenie aerozoli atmosferycznych • podaje najważniejsze cechy poszczególnych warstw atmosfery • wyjaśnia znaczenie promieniowania całkowitego • omawia bilans promieniowania na podstawie schematu • opisuje na podstawie wykresów i map zróżnicowanie temperatury powietrza w troposferze • wyjaśnia na podstawie schematu przyczyny powstawania ośrodków barycznych • wyjaśnia rozmieszczenie stałych ośrodków ciśnienia • wyjaśnia mechanizm powstawania bryzy • przedstawia miary wilgotności powietrza • wymienia kryteria podziału i podaje cechy mas powietrza • wymienia metody badań meteorologicznych • odczytuje informacje z mapy synoptycznej • charakteryzuje czynniki klimatyczne • wskazuje na mapie główne strefy klimatyczne świata • omawia na podstawie schematu mechanizm efektu cieplarnianego • klasyfikuje na podstawie tabeli tornada ze względu na poziom ich intensywności 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pochodzenie atmosfery Ziemi • porównuje cechy poszczególnych warstw atmosfery • wymienia sposoby wymiany ciepła w atmosferze • porównuje rozkład temperatury powietrza w poszczególnych porach roku na półkuli północnej i południowej • wykazuje zależność ciśnienia atmosferycznego od temperatury powietrza • opisuje cyrkulację powietrza w strefie międzyzwrotnikowej, umiarkowanej i okołobiegunowej • wymienia cechy wiatrów lokalnych • wyjaśnia mechanizm powstawania chmur oraz opadów i osadów atmosferycznych • analizuje przebieg zjawisk atmosferycznych w strefie frontu ciepłego i zimnego • opisuje zjawisko okluzji • uzasadnia konieczność prognozowania pogody • analizuje wpływ czynników na procesy klimatotwórcze • rozpoznaje typ klimatu na podstawie jego opisu • wyjaśnia przyczyny zmian klimatu na Ziemi • wymienia skutki powstawania dziury ozonowej • wyjaśnia przyczyny powstawania ekstremalnych zjawisk i anomalii pogodowych na Ziemi 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenia ochronne znaczenie atmosfery dla życia na Ziemi • wyjaśnia znaczenie magnetosfery • omawia bilans promieniowania Ziemi • wykazuje związek między strefami termicznymi a strefami oświetlenia Ziemi • omawia przyczyny ruchu powietrza atmosferycznego • wyjaśnia na podstawie schematu globalną cyrkulację powietrza w troposferze • wyjaśnia genezę wiatrów lokalnych: bryzy, fenu, bory, wiatru górskiego i dolinnego • wyjaśnia etapy powstawania opadu atmosferycznego • przewiduje skutki przemieszczania się różnych frontów atmosferycznych • przewiduje pogodę na podstawie danych synoptycznych • opisuje typy klimatów na podstawie klimatogramów i mapy klimatycznej • wyjaśnia znaczenie ozonosfery dla życia ludzi na Ziemi • opisuje skutki globalnych zmian klimatu • podaje przykłady skutków ekstremalnych zjawisk atmosferycznych 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje i podaje przykłady oddziaływania promieniowania kosmicznego na środowisko geograficzne Ziemi • wyjaśnia, w jaki sposób aerozole znajdujące się w atmosferze wpływają na wielkość promieniowania bezpośredniego i rozproszonego • wyjaśnia zjawisko inwersji termicznej • dostrzega znaczenie ruchu powietrza atmosferycznego dla działalności gospodarczej człowieka • wyjaśnia na przykładach znaczenie pasatów i monsunów dla przebiegu pogody i działalności gospodarczej człowieka • wyjaśnia wpływ wiatrów lokalnych na środowisko geograficzne • wyjaśnia powstawanie cienia opadowego i podaje przykłady jego występowania • przewiduje nadejście frontu atmosferycznego na podstawie obserwacji zjawisk meteorologicznych • wykazuje na przykładach wpływ pogody na życie i działalność gospodarczą człowieka • porównuje klimatogramy charakterystyczne dla różnych typów klimatu • proponuje działania ograniczające wpływ człowieka na zmiany atmosfery i klimatu • podaje działania podejmowane przez człowieka w celu zmniejszenia ekstremalnych zjawisk i anomalii pogodowych
--	---	---	---	--

IV. HYDROSFERA

<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>hydrosfera, mały obieg wody, duży obieg wody, retencja</i> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>morze, zlewisko mórz, zatoka, cieśnina</i> • wymienia rodzaje ruchów wody morskiej • wymienia rodzaje pływów morskich • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>system rzeczny, dorzecze, dział wodny</i> • wyjaśnia znaczenie terminu <i>ustrój rzeczny (reżim)</i> • wymienia rodzaje ustrojów rzecznych • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>jezioro, misa jeziorna</i> • wymienia kryteria klasyfikacji jezior • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>lodowiec górski, firn, pole firnowe, granica wiecznego śniegu, jezior lodowcowy, wieloletnia zmarzlina</i> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>łódolód, wieloletnia zmarzlina, pak lodowy, soliflukcja</i> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>warstwa wodonośna, zwierciadło wód podziemnych, strefa aeracji, strefa saturacji, infiltracja</i> 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizuje zasoby wodne w przyrodzie na podstawie wykresu • wymienia typy mórz i wskazuje ich przykłady na mapie • opisuje na podstawie schematu skład chemiczny wody morskiej • wymienia źródła energii powodujące ruch wód morskich • wymienia przyczyny i skutki pływów morskich • charakteryzuje na podstawie schematu system rzeczny wraz z dorzeczem • wymienia rodzaje zasilania rzek • opisuje ustroje złożone i podaje przykłady rzek o tych ustrojach • wymienia czynniki warunkujące powstawanie jezior • klasyfikuje jeziora wg pochodzenia misy jeziornej i żyzności oraz wskazuje je na mapie • wymienia czynniki warunkujące powstawanie lodowców górskich • omawia warunki powstawania łódolodów • opisuje poszczególne poziomy wód podziemnych 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia teorię powstania hydrosfery • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania zasolenia wody morskiej • objaśnia wpływ prądów morskich na warunki klimatyczne • wymienia przyczyny powstawania sejszy • analizuje związki między warunkami klimatycznymi a występowaniem rzek na Ziemi • opisuje cechy ustrojów rzecznych • charakteryzuje typy genetyczne jezior oraz wskazuje ich przykłady na mapie • opisuje etapy zarastania jezior (sukcesji) • wyjaśnia przyczyny występowania granicy wiecznego śniegu na różnej wysokości • analizuje uwarunkowania rozwoju pokryw lodowych na Ziemi • wyjaśnia pochodzenie wód podziemnych 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia cechy cyklu hydrologicznego w różnych warunkach klimatycznych • porównuje pionowy rozkład temperatury i zasolenia wybranych mórz • objaśnia mechanizm powstawania i układu powierzchniowych prądów morskich • objaśnia mechanizm powstawania upwellingu i downwellingu • wyjaśnia przyczyny i skutki powodzi • wyjaśnia krajobrazowe i gospodarcze funkcje rzek • analizuje wykresy stanów wód i przepływów wybranych rzek • podaje przyczyny najwyższych przepływów wybranych rzek • analizuje związki między warunkami klimatycznymi a występowaniem jezior na Ziemi • klasyfikuje typy lodowców górskich ze względu na wielkość i warunki orograficzne ich powstawania • wskazuje na mapach zasięg obszarów współcześnie zlodzonych i ocenia wpływ zmian klimatycznych na zmiany zasięgu tych obszarów • wyjaśnia warunki powstania wybranych typów źródeł 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizuje przyczyny zróżnicowania elementów bilansu wodnego w poszczególnych strefach klimatycznych • uzasadnia konieczność ochrony wód morskich • wskazuje możliwości gospodarczego wykorzystania oceanów • przedstawia wpływ upwellingu i downwellingu na środowisko życia wybrzeży • opisuje na przykładach następstwa nieracjonalnej gospodarki wodnej w wybranych regionach • analizuje związki między warunkami klimatycznymi a typami ustrojów rzecznych • ocenia wpływ różnych czynników na reżim rzeczny • wyjaśnia krajobrazowe i gospodarcze funkcje jezior • ocenia wpływ zmian klimatycznych na zmiany zasięgu obszarów współcześnie zlodzonych • wyjaśnia wpływ występowania wieloletniej zmarzliny na działalność człowieka i zagospodarowanie obszarów • wykazuje znaczenie wód podziemnych w życiu i gospodarce człowieka
--	--	--	---	--

V. WNĘTRZE ZIEMI. PROCESY ENDOGENICZNE

<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>litosfera, astenosfera</i> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>minerał, skała, magma, metamorfizm, konkrekcja</i> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>geologia historyczna, skamieniałość przewodnia, wiek względny, wiek bezwzględny</i> • odczytuje z tabeli stratygraficznej najważniejsze wydarzenia w dziejach Ziemi • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>tektonika, strefa spredingu strefa subdukcji, prądy konwekcyjne</i> • wyjaśnia znaczenie terminu <i>procesy endogeniczne</i> • wymienia przejawy procesów endogenicznych • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>deformacja tektoniczna, uskoki, zrzęby</i> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>plutonizm, wulkanizm</i> • wymienia na podstawie schematu typy intruzji magmatycznych • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>trzęsienie ziemi, sejsmograf</i> • wymienia rodzaje trzęsień ziemi • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>transgresja morza, regresja morza, ruchy talasogeniczne</i> • rozróżnia formy ukształtowania pionowego i poziomego łądów • wyróżnia formy dna oceanicznego 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje zmiany temperatury, ciśnienia i gęstości wraz ze wzrostem głębokości • wymienia cechy różniące minerały • opisuje skały o różnej genezie i podaje ich przykłady • wymienia cele badań geologii historycznej • odróżnia wiek względny od wieku bezwzględnego • rozpoznaje okres geologiczny na podstawie opisu • opisuje zmiany klimatu w dziejach Ziemi na podstawie tabeli • wymienia założenia teorii dryfu kontynentów A. Wegenera • przedstawia założenia teorii tektoniki płyt litosfery • wymienia obszary fałdowań kaledońskich, hercyńskich i alpejskich oraz wskazuje je na mapie • wymienia elementy fałdu i uskoku • charakteryzuje przebieg i występowanie zjawisk plutonicznych • wyjaśnia przyczyny zjawisk wulkanicznych • omawia schemat rozchodzenia się fal sejsmicznych • odróżnia hipocentrum od epicentrum • podaje podobieństwa i różnice między ruchami epejrogenicznymi a izostatycznymi • charakteryzuje i podaje przykłady wielkich form ukształtowania powierzchni Ziemi 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje wybrane metody badań wnętrza Ziemi • opisuje warunki powstawania minerałów • opisuje właściwości wybranych skał • opisuje metody określania wieku względnego i bezwzględnego • omawia rozwój fauny i flory w dziejach Ziemi • wyjaśnia przyczyny wzajemnego przemieszczania się płyt litosfery i określa kierunek ich ruchu • analizuje na podstawie mapy tematycznej budowę podstawowych struktur tektonicznych • podaje różnice między górami fałdowymi a górami zrębowymi • podaje skutki procesów plutonicznych • opisuje przyczyny procesów epejrogenicznych i izostatycznych • opisuje ukształtowanie powierzchni Ziemi jako efekt oddziaływania procesów endogenicznych • wskazuje na mapie wielkie formy ukształtowania den morskich i oceanicznych 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • oblicza temperaturę wnętrza Ziemi, znając stopień geotermiczny • przedstawia gospodarcze wykorzystanie skał i minerałów na konkretnych przykładach • wyjaśnia zasady odtwarzania i określania chronologii dziejów Ziemi • opisuje zmiany położenia kontynentów w dziejach Ziemi • opisuje na podstawie mapy maksymalne zasięgi plejstoceńskich pokryw lodowych na Ziemi • wymienia dowody dryfu kontynentów • wyjaśnia mechanizm działania prądów konwekcyjnych • omawia zależność między wiekiem orogenezy a wysokością gór • opisuje na podstawie schematu powstawanie podstawowych struktur tektonicznych (intruzji, deformacji ciągłych i nieciągłych) • wykazuje zależność między budową wulkanu a przebiegiem jego erupcji • wykazuje zależność między ruchami płyt litosfery i trzęsieniami Ziemi • omawia na podstawie mapy ruchy izostatyczne na Półwyspie Skandynawskim • kreśli krzywą hipsograficzną wybranego obszaru • wyjaśnia przyczyny powstawania rowów oceanicznych 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje współczesny rozwój poglądów na budowę wnętrza Ziemi • ocenia zmiany środowiska przyrodniczego związane z eksploatacją surowców mineralnych • wyjaśnia, dlaczego metodę radiowęglową stosuje się do datowania młodych utworów • analizuje przekrój geologiczny • opisuje hipotezy tłumaczące przyczyny wielkiego wymierania świata organicznego pod koniec mezozoiku • wykazuje zależność między ruchami płyt litosfery a rozmieszczeniem pasm górskich oraz grzbietów śródoceanicznych • wykazuje różnicę w procesach powstawania gór, np. Himalajów i Andów • opisuje etapy powstawania gór fałdowych i zrębowych • wykazuje związek występowania zjawisk wulkanicznych z przebiegiem granic płyt litosfery • wymienia sposoby ochrony przed skutkami trzęsień ziemi • omawia znaczenie gospodarcze ruchów epejrogenicznych i izostatycznych • wykazuje na przykładach zależność wielkich form rzeźby od budowy skorupy ziemskiej • kreśli krzywą batymetryczną
---	---	--	---	--

VI. PROCESY EGZOGENICZNE

<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wietrzenie, zwietrzelina</i> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>denudacja, ruchy masowe, erozja</i> • wymienia skały rozpuszczalne przez wodę • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>erozja wgłębna, erozja wsteczna, erozja boczna, akumulacja</i> • wymienia podstawowe formy powstałe w wyniku działalności lodowca górskiego • wymienia podstawowe formy powstałe w wyniku działalności lądolodu • wyjaśnia, na czym polega erozja eoliczna • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>abrazja, platforma abrazyjna, nisza abrazyjna</i> • wymienia na podstawie mapy podstawowe typy wybrzeży 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • klasyfikuje procesy egzogeniczne kształtujące powierzchnię Ziemi • wymienia przyczyny powstawania ruchów masowych • odróżnia formy krasu powierzchniowego i podziemnego • porównuje cechy rzeki w biegu górnym, środkowym i dolnym • wymienia przykłady form powstałych w wyniku erozji i akumulacji • wyróżnia rodzaje rzeźbotwórczej działalności lodowców • rozróżnia formy powstałe w wyniku działalności lądolodów • wymienia czynniki wpływające na siłę transportową wiatru • charakteryzuje niszczącą i budującą działalność wiatru • wymienia przykłady niszczącej i budującej działalności fal i prądów morskich • rozpoznaje podstawowe typy wybrzeży na mapie i fotografii • opisuje typy genetyczne wybrzeży 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje czynniki odpowiedzialne za przebieg wietrzenia chemicznego i biologicznego • wykazuje wpływ budowy geologicznej danego obszaru na grawitacyjne ruchy masowe • opisuje czynniki, które wpływają na przebieg zjawisk krasowych • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania procesów rzeźbotwórczych na poszczególnych odcinkach rzeki • opisuje przebieg niszczącej działalności lodowca górskiego • odróżnia rzeźbę starogłacjalną od młodogłacjalnej • opisuje warunki sprzyjające rzeźbotwórczej działalności wiatru • wyjaśnia na podstawie schematu proces powstawania klifu • opisuje powstawanie atolu • porównuje typy wybrzeży 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykazuje zależność między klimatem a typem wietrzenia • podaje przykłady form powstałych wskutek wietrzenia • opisuje skutki procesów wietrzenia • podaje konsekwencje ruchów masowych • charakteryzuje wpływ procesów krasowych na rzeźbę obszarów zbudowanych ze skał węglanowych • opisuje przebieg oraz efekty erozyjnej i akumulacyjnej działalności wód płynących • opisuje skutki działalności lodowców górskich • opisuje skutki działalności lądolodów • odróżnia skutki działalności lądolodów od skutków działalności lodowców górskich • opisuje przebieg oraz efekty erozji i akumulacji eolicznej • opisuje przebieg oraz efekty niszczącej i budującej działalności morza • charakteryzuje wybrzeża powstałe przy udziale organizmów żywych 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie wietrzenia jako procesu przygotowującego do przekształcenia rzeźby powierzchni Ziemi • wykazuje wpływ działalności człowieka na intensywność ruchów masowych • opisuje zagrożenia występujące w jaskiniach wywołane działalnością człowieka • wskazuje możliwości zagospodarowania teras zalewowych i nadzalewowych • opisuje przebieg erozyjnej i akumulacyjnej działalności lodowców i wymienia formy powstałe w jej wyniku • omawia wpływ zlodowaceń na rzeźbę powierzchni Ziemi • wyjaśnia związek między lessami występującymi w Europie a plejstocenijskimi lądolodami • podaje przykłady skutków oddziaływania wody morskiej w strefie wybrzeża • opisuje rolę wybrzeży w gospodarczej działalności człowieka
---	--	---	---	---

VII. GLEBY. BIOSFERA

<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>gleba, proces glebotwórczy, poziom glebowy, profil glebowy</i> • wymienia czynniki rozwoju gleb • wymienia na podstawie schematu poziomy glebowe • wymienia podstawowe typy gleb • podaje nazwy formacji roślinnych na świecie • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>fauna, endemit</i> • wymienia czynniki przyrodnicze i antropogeniczne wpływające na kształtowanie się krajobrazu na Ziemi • wymienia sfery Ziemi i wskazuje po jednym przykładzie oddziaływań pomiędzy wybranymi sferami 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje procesy glebotwórcze • charakteryzuje na podstawie schematów profili glebowych najważniejsze poziomy glebowe • podaje różnice między żyznością a urodzajnością • wymienia przykłady gleb o różnym odczynie pH • omawia cechy gleb strefowych, astrefowych i pozastrefowych • charakteryzuje poszczególne formacje roślinne na Ziemi • wskazuje na mapie zasięg występowania głównych stref roślinnych • wyróżnia krainy i królestwa zoogeograficzne • opisuje komponenty środowiska przyrodniczego w strefie krajobrazowej • wymienia przykłady oddziaływania i wpływu ruchów Ziemi na hydrosferę • wyjaśnia powstawanie wiatrów w wyniku czynników atmosferycznymi 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia czynniki glebotwórcze z uwzględnieniem czynników abiotycznych i biotycznych • rozróżnia główne procesy glebotwórcze • opisuje cechy poszczególnych poziomów profilu glebowego • opisuje kompleksy rolniczej przydatności gleb • omawia genezę wybranych typów gleb strefowych, astrefowych i pozastrefowych • wyjaśnia związek między strefami klimatu a formacjami roślinnymi • wyjaśnia geograficzne przyczyny zróżnicowania świata zwierzęcego • porównuje cechy środowiska przyrodniczego i formy gospodarowania w poszczególnych strefach krajobrazowych na Ziemi • omawia efekty działania siły odśrodkowej Ziemi i jej wpływ na litosferę 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia wpływ procesu glebotwórczego na żyzność gleb • podaje przykłady negatywnego oddziaływania człowieka na urodzajność gleb • ocenia przydatność rolniczą gleb strefowych, astrefowych i pozastrefowych • podaje przykłady przystosowania się roślin do warunków środowiska przyrodniczego • podaje przykłady przystosowania się zwierząt do warunków środowiska przyrodniczego • podaje przykłady oddziaływania komponentów środowiska przyrodniczego na człowieka w poszczególnych strefach krajobrazowych • wykazuje wpływ oddziaływania ciał niebieskich na poszczególne sfery Ziemi 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykazuje ciąg zależności występujących między procesami glebotwórczymi, poziomem glebowym, profilem glebowym a typem gleb • wykazuje wpływ czynników antropogenicznych na degradację gleb • porównuje i opisuje formacje roślinne na różnych kontynentach oraz w określonej części świata • wykazuje na przykładach zależność świata zwierzęcego od budowy geologicznej, klimatu, warunków wodnych i gleby • wyjaśnia zależność między środowiskiem przyrodniczym a życiem człowieka • charakteryzuje wybrane środowisko strefowe lub astrefowe • ocenia na przykładach wpływ różnych typów klimatu na litosferę
--	--	---	---	--

Wymagania edukacyjne: *Oblicza geografii 2, zakres rozszerzony*

Wymagania programowe na poszczególne stopnie szkolne				
dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry	celujący
I. PRZEMIANY POLITYCZNE I GOSPODARCZE ŚWIATA				
<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>morskie wody wewnętrzne, wody terytorialne, wyłączna strefa ekonomiczna</i> • wymienia najczęstsze kryteria przyjmowane podczas formułowania definicji państwa • wymienia kryteria podziału ustrojów politycznych państw świata • wymienia państwa mające dwie stolice i wskazuje je na mapie • wymienia okresy w historii powszechnej, które wpłynęły na obecny układ państw na mapie politycznej świata • wymienia państwa powstałe w Europie po 1989 r. • wymienia główne mierniki i wskaźniki rozwoju społeczno-gospodarczego • wymienia przykłady państw o różnym poziomie rozwoju gospodarczego 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia czynniki wpływające na zmianę liczby państw na świecie • wskazuje na mapie świata przykłady krajów, których granice nawiązują do warunków przyrodniczych lub zostały wyznaczone w sposób sztuczny • wymienia czynniki wpływające na współczesny podział polityczny świata • odczytuje na mapach aktualny podział polityczny świata • wskazuje przykłady państw będących niegdyś kolonią • podaje przykłady nowo utworzonych państw na świecie • definiuje wybrane ekonomiczne mierniki wzrostu gospodarczego • porównuje strukturę PKB państw znajdujących się na różnych poziomach rozwoju gospodarczego 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizuje zmiany liczby państw w Europie i na świecie • przedstawia podział terytorialny mórz i oceanów • analizuje podział wpływów na Antarktydzie • analizuje kształtowanie się mapy politycznej świata do 1989 r. • analizuje następstwa przemian społeczno-ustrojowych po 1989 r. • charakteryzuje HDI • porównuje składowe HDI w wybranych państwach 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego Antarktyda zgodnie z postanowieniami międzynarodowymi stanowi obszar międzynarodowy, objęty całkowitym zakazem eksploatacji surowców mineralnych • ukazuje na przykładach procesy integracji i dezintegracji w Europie po 1989 r. • opisuje wybrane ustroje polityczne na świecie • opisuje przestrzenne zróżnicowanie wartości PKB i HDI na świecie • omawia podstawowe cechy gospodarcze, demograficzne i społeczne państw o różnym poziomie rozwoju gospodarczego • wyjaśnia wpływ rozwoju społeczno-gospodarczego świata na inne elementy przestrzeni geograficznej (<i>Interakcje</i>) 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • prognozuje zmiany liczby państw na podstawie wiedzy o problemach współczesnego świata • wyjaśnia na wybranych przykładach procesy, w których wyniku powstały nowe państwa pozaeuropejskie • wyjaśnia wpływ kształtowania się podziału politycznego świata na inne elementy przestrzeni geograficznej • uzasadnia potrzebę konstruowania syntetycznych mierników rozwoju społeczno-gospodarczego, np. HDI
II. LUDNOŚĆ I URBANIZACJA				

<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia i wskazuje na mapie świata najludniejsze państwa podaje różnice w zaludnieniu wg kontynentów wymienia przykłady państw o wysokim i niskim współczynniku przyrostu naturalnego wymienia teorie rozwoju społeczeństw wymienia fazy przejścia demograficznego wymienia przykłady państw znajdujących się w poszczególnych fazach przejścia demograficznego wyjaśnia znaczenie terminów: <i>eksplozja demograficzna, implozja demograficzna</i> podaje przykłady społeczeństwa młodego i starego odczytuje z wykresów średnią długość trwania życia w wybranych krajach świata wyjaśnia znaczenie terminów: <i>współczynnik feminizacji, współczynnik maskulinizacji</i> wymienia typy obszarów wg podziału ze względu na aktualny stopień zaludnienia podaje główne cechy rozmieszczenia ludności na świecie wymienia obszary o dużej i małej gęstości zaludnienia na świecie określa gęstość zaludnienia na poszczególnych kontynentach wyjaśnia znaczenie terminów: <i>migracja, imigracja, emigracja, reemigracja, saldo migracji, przyrost rzeczywisty</i> podaje przykłady państw o dodatnim i ujemnym saldzie migracji zagranicznych na podstawie mapy tematycznej wymienia główne i mieszane odmiany ludzkie wyjaśnia znaczenie terminu <i>rasizm</i> wymienia przykłady krajów jednolitych oraz zróżnicowanych pod względem narodowościowym 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia etapy zaludniania Ziemi podaje czynniki wpływające na zróżnicowanie przyrostu naturalnego na świecie oblicza współczynnik przyrostu naturalnego charakteryzuje etapy rozwoju demograficznego ludności na podstawie wykresu wymienia fazy przejścia demograficznego, w których następuje eksplozja demograficzna wymienia przyczyny eksplozji demograficznej oraz implozji demograficznej wskazuje czynniki kształtujące strukturę wieku ludności wymienia typy demograficzne społeczeństw charakteryzuje społeczeństwa młode, zastojowe i stare na przykładach wybranych państw świata omawia czynniki przyrodnicze i poza przyrodnicze rozmieszczenia ludności na świecie wskazuje obszary największej i najmniejszej koncentracji ludności na świecie na podstawie mapy tematycznej przedstawia przyczyny dużej koncentracji ludności na wybranym obszarze oblicza wskaźnik gęstości zaludnienia dla wybranych państw klasyfikuje migracje wyjaśnia przyczyny migracji podaje kierunki współczesnych migracji zagranicznych na świecie oblicza współczynnik przyrostu rzeczywistego ludności opisuje rozmieszczenie odmian ludzkich na świecie na podstawie mapy tematycznej klasyfikuje języki świata ze szczególnym uwzględnieniem grup językowych rodziny indoeuropejskiej wymienia najbardziej rozpowszechnione 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje liczbę ludności świata i jej zmiany oblicza tempo zmian liczby ludności na danym obszarze za pomocą wskaźnika dynamiki analizuje zróżnicowanie przyrostu naturalnego na świecie analizuje model przejścia demograficznego na wybranych przykładach analizuje fazy przejścia epidemiologicznego na wybranych przykładach opisuje etapy rozwoju demograficznego ludności na przykładach wybranych państw świata opisuje przestrzenne zróżnicowanie eksplozji demograficznej i implozji demograficznej analizuje strukturę wieku i płci ludności na przykładach wybranych państw świata (na podstawie danych statystycznych) wyjaśnia konsekwencje starzenia się społeczeństwa oblicza współczynnik feminizacji i współczynnik maskulinizacji analizuje rozmieszczenie ludności na świecie na podstawie mapy tematycznej wykazuje wpływ barier osadniczych na rozmieszczenie ludności na świecie porównuje czynniki wpływające na rozmieszczenie ludności w krajach wysoko i słabo rozwiniętych gospodarczo analizuje wpływ czynników przyrodniczych i pozapryrodniczych na rozmieszczenie ludności na świecie charakteryzuje przyczyny i konsekwencje migracji ludności w różnych państwach analizuje kierunki współczesnych migracji zewnętrznych i wewnętrznych podaje pozytywne i negatywne skutki 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny oraz skutki tempa wzrostu liczby ludności w skali globalnej i regionalnej ukazuje na przykładach konsekwencje wysokiego współczynnika przyrostu naturalnego wyjaśnia wpływ zmian ludnościowych na środowisko przyrodnicze i inne elementy przestrzeni społeczno-gospodarczej i kulturowej (<i>Interakcje</i>) analizuje przyczyny i skutki eksplozji demograficznej i implozji demograficznej omawia problemy społeczno-gospodarcze związane ze starzeniem się społeczeństw wybranych krajów Europy Zachodniej analizuje i ocenia zróżnicowanie ludności pod względem przeciętnej długości trwania życia, dzietności oraz umieralności niemowląt ukazuje przyrodnicze i społeczno-gospodarcze skutki nierównomiernego rozmieszczenia ludności na świecie analizuje wskaźniki gęstości zaludnienia w wybranych państwach wymienia rodzaje i przyczyny uchodźstwa oraz podaje przykłady tego rodzaju migracji przedstawia skutki zróżnicowania narodowościowego i etnicznego ludności na przykładach wskazuje konsekwencje upowszechniania się wybranych języków na świecie omawia znaczenie czynników społeczno-kulturowych w rozwoju gospodarczym wybranych regionów świata wyjaśnia zróżnicowanie struktury zatrudnienia w wybranych państwach i jej związek z poziomem rozwoju państwa omawia przyczyny zmian zachodzących na rynku pracy w krajach o różnym poziomie rozwoju gospodarczego analizuje pozytywne i negatywne skutki bezrobocia opisuje problem pracy dzieci – przyczyny, konsekwencje i obszary występowania omawia zróżnicowanie dostępu do usług 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> prognozuje zmiany liczby ludności świata i poszczególnych kontynentów ukazuje przyczyny zmian demograficznych i epidemiologicznych w krajach wysoko rozwiniętych gospodarczo prognozuje zmiany udziału głównych grup wiekowych ludności Unii Europejskiej na podstawie różnorodnych źródeł wyjaśnia, dlaczego w analizach demograficznych stosuje się wskaźnik gęstości zaludnienia i wskaźnik fizjologicznej gęstości zaludnienia opisuje problem uchodźstwa na wybranych przykładach uzasadnia konieczność walki z rasizmem omawia wpływ podbojów kolonialnych na zróżnicowanie językowe świata ocenia wpływ religii na postawy społeczne i gospodarkę państw omawia zmiany w strukturze zatrudnienia wraz z rozwojem gospodarczym, a także ich konsekwencje na świecie oraz w wybranych krajach charakteryzuje współczesne formy zatrudnienia omawia działania państw podejmowane w celu ograniczenia bezrobocia przedstawia psychospołeczne skutki bezrobocia na podstawie materiałów źródłowych proponuje globalne i regionalne działania, które można podjąć w celu zwalczania chorób cywilizacyjnych i zakaźnych przedstawia cechy fizjonomiczne miast typowe dla różnych regionów świata oraz ich zmiany
---	---	---	--	---

<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu <i>religia</i> • wymienia nazwy religii uniwersalnych • wymienia przykłady krajów jednolitych oraz zróżnicowanych pod względem religijnym i kulturowym • wymienia kategorie ludności na rynku pracy • wymienia czynniki decydujące o poziomie aktywności zawodowej ludności • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>stopa bezrobocia, bezrobocie ukryte</i> • wymienia rodzaje bezrobocia • omawia czynniki wpływające na stan zdrowia ludzi na świecie • wyjaśnia przyczyny i skutki występowania chorób na świecie • wymienia typowe choroby w krajach wysoko i słabo rozwiniętych gospodarczo • wymienia rodzaje jednostek osadniczych • podaje charakterystyczne cechy wsi • wymienia funkcje miast • podaje przykłady miast o różnych funkcjach • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>urbanizacja, wskaźnik urbanizacji</i> • wymienia płaszczyzny i fazy urbanizacji • wskazuje na mapie najludniejsze zespoły miejskie świata 	<p>języki świata na podstawie danych statystycznych</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje zróżnicowanie religijne i kulturowe świata • przedstawia strukturę wyznaniową na świecie na podstawie danych statystycznych • charakteryzuje kręgi kulturowe (cywilizacyjne) na świecie oraz wskazuje ich zasięg na mapie • charakteryzuje czynniki decydujące o poziomie aktywności zawodowej ludności • opisuje współczynnik aktywności zawodowej wg płci w wybranych państwach na podstawie danych statystycznych • omawia strukturę zatrudnienia w poszczególnych fazach rozwoju gospodarczego • wskazuje przyczyny bezrobocia na świecie • oblicza współczynnik (stopę) bezrobocia • charakteryzuje choroby cywilizacyjne, w tym otyłość • wymienia przyczyny zgonów w najbogatszych państwach i krajach słabo rozwiniętych • charakteryzuje czynniki lokalizacji i rozwoju jednostek osadniczych • charakteryzuje nowe funkcje wsi i miast • charakteryzuje płaszczyzny i fazy urbanizacji • opisuje typy zespołów miejskich i wskazuje je na mapie • wymienia przykłady megalopolis na świecie • przedstawia procesy urbanizacyjne na świecie 	<p>ruchów migracyjnych</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje strukturę etniczną i narodowościową ludności świata • wskazuje przyczyny upowszechniania się wybranych języków na świecie • przedstawia konsekwencje zróżnicowania religijnego i kulturowego ludności • analizuje strukturę zawodową ludności wybranych państw • oblicza współczynnik aktywności zawodowej • porównuje zróżnicowanie stopy bezrobocia w wybranych państwach na podstawie danych statystycznych • charakteryzuje rodzaje bezrobocia • analizuje społeczne i gospodarcze skutki występowania chorób na świecie • analizuje geograficzne uwarunkowania stanu zdrowia ludności świata • rozpoznaje typy genetyczne kształtów wsi • opisuje wpływ czynników przyrodniczych i antropogenicznych na kształtowanie się sieci osadniczej • rozpoznaje typy miast i zespołów miejskich na świecie • analizuje przyczyny urbanizacji w wybranych regionach • porównuje zmiany liczby ludności w wybranych miastach świata na podstawie danych statystycznych • opisuje zmiany w krajobrazie wielkich miast w różnych regionach świata • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania poziomu urbanizacji w różnych częściach świata 	<p>medycznych w różnych krajach świata na podstawie mapy tematycznej</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polega profilaktyka chorób • wyjaśnia przyczyny przemian zachodzących współcześnie w osadnictwie wiejskim • określa strukturę funkcjonalno-przestrzenną różnych miast • ocenia zmiany struktury funkcjonalno-przestrzennej miast wraz z rozwojem państw • analizuje skutki urbanizacji w wybranych regionach świata • porównuje układ przestrzenny głównych typów zespołów miejskich • opisuje zróżnicowanie poziomu życia ludzi w miastach różnych typów i o różnej wielkości 	<p>wraz z rozwojem gospodarczym</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównuje problemy mieszkańców wielkich miast w państwach słabo i wysoko rozwiniętych gospodarczo
---	--	---	---	---

III. ROLNICTWO

<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa określa funkcje rolnictwa wymienia formy użytkowania ziemi wymienia państwa o największym udziale gruntów ornych w strukturze użytkowania ziemi wymienia cechy rolnictwa uprzemysłowionego i rolnictwa ekologicznego wskazuje na mapie regiony, w których przeważa rolnictwo uprzemysłowione wyjaśnia znaczenie GMO wymienia kryteria podziału rolnictwa wskazuje na mapie obszary występowania rolnictwa intensywnego i rolnictwa ekstensywnego przedstawia podział roślin uprawnych ze względu na cechy biologiczne i produkcyjne wymienia rośliny należące do poszczególnych grup wymienia czołowych producentów wybranych roślin uprawnych wymienia czynniki wpływające na produkcję zwierzęcą wymienia produkty pochodzenia zwierzęcego przedstawia państwa o największym поголовіu wybranych zwierząt gospodarskich wyjaśnia znaczenie terminów: <i>rybactwo, rybołówstwo, akwakultura, marikultura</i> przedstawia główne łowiska na świecie na podstawie mapy tematycznej wymienia kraje o najniższym spożyciu ryb w przeliczeniu na 1 mieszkańca na podstawie danych statystycznych wyjaśnia znaczenie terminów: <i>głód, niedożywienie, głód utajony</i> podaje normy żywieniowe na świecie 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje warunki klimatyczno-glebowe do produkcji rolnej na świecie na podstawie mapy tematycznej ocenia poziom mechanizacji i chemizacji rolnictwa w wybranych krajach świata na podstawie danych statystycznych charakteryzuje elementy struktury użytkowania ziemi na podstawie wykresu wskazuje przyczyny dużego zróżnicowania udziału gruntów ornych w strukturze użytkowania ziemi w wybranych państwach wyjaśnia przyczyny rozwoju rolnictwa uprzemysłowionego i rolnictwa ekologicznego wskazuje rejony upraw roślin zmodyfikowanych genetycznie na mapie świata wymienia typy rolnictwa i omawia ich rozmieszczenie na świecie omawia różnice między rolnictwem intensywnym a ekstensywnym charakteryzuje główne regiony rolnicze na świecie na podstawie mapy tematycznej przedstawia zastosowanie roślin uprawnych opisuje rozmieszczenie upraw głównych ziemiopłodów na podstawie map tematycznych wskazuje kierunki chowu zwierząt przedstawia typy chowu zwierząt gospodarskich charakteryzuje rozmieszczenie i wielkość поголовіa wybranych zwierząt gospodarskich na podstawie map tematycznych i danych statystycznych wymienia czołowych importerów i eksporterów wołowiny i wieprzowiny na podstawie danych statystycznych wskazuje na mapie kraje o największych światowych połowach morskich omawia gospodarcze wykorzystanie wybranych gatunków ryb 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia wpływ czynników społeczno-ekonomicznych na rozwój rolnictwa na wybranych przykładach analizuje mierniki wielkości gospodarstw rolnych w wybranych państwach przedstawia wpływ czynników społeczno-gospodarczych na strukturę użytkowania ziemi przedstawia zróżnicowanie struktury użytkowania ziemi na świecie na podstawie danych statystycznych analizuje wybrane wskaźniki rolnictwa uprzemysłowionego opisuje cechy rolnictwa pierwotnego, tradycyjnego i rynkowego porównuje gospodarkę rolną w wybranych regionach rolniczych analizuje rozmieszczenie i wielkość produkcji roślinnej w wybranych regionach świata omawia czynniki wpływające na zróżnicowanie wysokości plonów zbóż w wybranych krajach oblicza wielkość plonów omawia zróżnicowanie hodowli na świecie wyjaśnia różnicę między chowem intensywnym a chowem ekstensywnym analizuje produkcję zwierzęcą w wybranych regionach świata podaje różnice między akwakulturą a rybołówstwem wyjaśnia przyczyny zróżnicowania wielkości połowów ryb w wybranych państwach świata analizuje zagrożenia produktywności mórz i oceanów opisuje problemy wyżywienia ludności świata na podstawie różnych źródeł wyjaśnia, dlaczego w niektórych krajach świata o sprzyjających warunkach rozwoju rolnictwa 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ocenia środowisko przyrodnicze ze względu na możliwości rozwoju rolnictwa na wybranych przykładach ocenia poziom kultury rolnej oraz strukturę wielkościową i własnościową gospodarstw rolnych w wybranych krajach świata analizuje przyczyny i skutki zmian wielkości powierzchni gruntów ornych, użytków zielonych, nieużytków oraz lasów na przykładach państw leżących na różnych kontynentach analizuje skutki rozwoju rolnictwa uprzemysłowionego i rolnictwa ekologicznego wykazuje różnice w intensywności rolnictwa w wybranych krajach świata wyjaśnia znaczenie uprawy zbóż, roślin przemysłowych oraz używek na świecie wyjaśnia zależność chowu wybranych zwierząt gospodarskich na świecie od czynników przyrodniczych i społeczno-ekonomicznych analizuje przestrzenne zróżnicowanie wielkości spożycia ryb na świecie podaje przykłady zagrożeń wywołanych nadmierną eksploatacją mórz i oceanów wskazuje możliwości rozwoju wykorzystania zasobów oceanów i mórz porównuje i uzasadnia strukturę spożycia żywności w państwach wysoko i słabo rozwiniętych gospodarczo wyjaśnia wpływ działalności rolniczej na inne elementy przestrzeni społeczno-gospodarczej i kulturowej wykazuje skutki nieracjonalnej gospodarki leśnej w wybranych regionach świata 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia korzyści dla rolnictwa wynikające ze zwiększenia mechanizacji i chemizacji rolnictwa proponuje sposoby wykorzystania nieużytków do celów rolniczych wskazuje problemy związane z upowszechnianiem się roślin uprawnych zmodyfikowanych genetycznie przedstawia argumenty za i przeciw wybranym sposobom intensyfikacji produkcji rolnej wyjaśnia wpływ czynników przyrodniczych i społeczno-ekonomicznych rozwoju rolnictwa na wielkość, rozmieszczenie i specjalizację produkcji rolnej w różnych regionach świata wykazuje zależność pomiędzy поголовіem wybranych gatunków zwierząt gospodarskich a wielkością produkcji mięsa, mleka i innych produktów przedstawia sposoby zapobiegania wyczerpywaniu się zasobów wód morskich i śródlądowych proponuje działania, które można podjąć w celu zwiększenia produkcji rolnej na świecie, zmiany struktury produkcji oraz dystrybucji żywności proponuje sposoby walki z głodem uzasadnia konieczność racjonalnego gospodarowania zasobami leśnymi na świecie podaje przykłady działań zapobiegających zmniejszaniu się powierzchni lasów na świecie
--	---	--	--	---

<p>wg FAO</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje liczbę głodujących na świecie na podstawie danych statystycznych wymienia funkcje lasów wskazuje kraje o największej lesistości wymienia kraje o największym udziale w światowej produkcji drewna wyjaśnia znaczenie terminu <i>deforestacja</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje przyczyny nadmiernego odławiania organizmów morskich wyjaśnia przyczyny oraz skutki głodu i niedożywienia ludności na świecie analizuje rozmieszczenie obszarów niedoboru i nadwyżek żywności na podstawie mapy tematycznej wskazuje największych eksporterów żywności na świecie na podstawie danych statystycznych przedstawia rozmieszczenie największych kompleksów leśnych na Ziemi przedstawia zróżnicowanie lesistości na świecie na podstawie mapy tematycznej wymienia sposoby prowadzenia racjonalnej gospodarki leśnej w różnych regionach 	<p>występuje problem niedożywienia ludności</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje zasoby leśne świata na podstawie mapy tematycznej i danych statystycznych wskazuje przyczyny oraz skutki wycinania i niszczenia lasów równikowych 		
---	--	--	--	--

IV. PRZEMYSŁ

<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia funkcje przemysłu wymienia etapy procesu industrializacji wskazuje na mapie kraje nowo uprzemysłowione przedstawia kryteria podziału przemysłu i funkcje przemysłu wymienia przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki lokalizacji przemysłu wymienia przykłady zakładów przemysłowych uzależnionych od czynników przyrodniczych i pozaprzyrodniczych przedstawia podział zasobów naturalnych podaje przykłady zastosowania wybranych surowców wyjaśnia znaczenie terminu <i>recykling</i> przedstawia podział źródeł energii podaje przykłady zastosowań surowców energetycznych wymienia największych producentów wybranych surowców energetycznych wskazuje głównych producentów energii elektrycznej na świecie 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia udział przemysłu w tworzeniu PKB w wybranych krajach na podstawie wykresu charakteryzuje kraje nowo uprzemysłowione opisuje rozwój przemysłu i zmiany w strukturze produkcji przemysłowej przedstawia przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki lokalizacji przemysłu na wybranych przykładach omawia przymusową, związaną oraz swobodną lokalizację przemysłu charakteryzuje surowce metaliczne, chemiczne i skalne przedstawia znaczenie poszczególnych zasobów naturalnych opisuje rozmieszczenie wybranych surowców mineralnych na podstawie mapy tematycznej omawia recykling jako nowe źródło surowców opisuje wykorzystanie odnawialnych i nieodnawialnych źródeł energii charakteryzuje zmiany w bilansie energetycznym świata wskazuje ośrodki wydobycia surowców 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje strukturę i rolę przemysłu w krajach o różnym poziomie rozwoju gospodarczego omawia rolę przemysłu w gospodarce państw przedstawia zróżnicowanie poziomu rozwoju przemysłu na świecie wskazuje wpływ czynników lokalizacji przemysłu na rozmieszczenie i rozwój wybranych branż wyjaśnia znaczenie behawioralnych czynników lokalizacji przemysłu wyjaśnia rolę surowców mineralnych w rozwoju przemysłu przedstawia głównych producentów surowców mineralnych opisuje rozmieszczenie i wielkość wydobycia wybranych surowców energetycznych na świecie na podstawie mapy tematycznej i danych statystycznych charakteryzuje kierunki eksportu i importu surowców energetycznych na podstawie danych statystycznych wyjaśnia przyczyny zróżnicowania źródeł produkcji energii elektrycznej 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> uzasadnia różnice ilościowe i jakościowe produkcji przemysłowej państw o różnym poziomie rozwoju omawia wpływ przemysłu na wzrost gospodarczy i jakość życia ludności świata porównuje zróżnicowanie zasobów pracy w przemyśle tradycyjnym i przemyśle zaawansowanej technologii uzasadnia potrzebę racjonalnego gospodarowania surowcami mineralnymi charakteryzuje światowe zasoby i wydobycie wybranych surowców mineralnych na podstawie danych statystycznych wyjaśnia znaczenie ropy naftowej dla gospodarki energetycznej państw oraz dla handlu międzynarodowego wykazuje związek pomiędzy warunkami przyrodniczymi a strukturą produkcji energii elektrycznej w danym państwie opisuje aktualne tendencje i kierunki w energetyce światowej wykazuje związek pomiędzy warunkami przyrodniczymi a lokalizacją różnych typów elektrowni podaje przyczyny i skutki rozwoju 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny i skutki wzrastającej roli krajów nowo uprzemysłowionych w światowej gospodarce na podstawie dostępnych źródeł omawia zmianę roli czynników lokalizacji przemysłu w czasie wyjaśnia przyczyny wzrostu roli metali ziem rzadkich w gospodarce światowej na podstawie dostępnych źródeł wykazuje dysproporcje w rozmieszczeniu rejonów produkcji i konsumpcji surowców energetycznych oraz konsekwencje tych dysproporcji ocenia skutki rosnącego zużycia energii elektrycznej oraz uzasadnia konieczność pozyskiwania jej nowych źródeł opisuje możliwości wykorzystywania wykorzystania alternatywnych źródeł energii w wybranych krajach świata wyjaśnia tendencje zmian w rozwoju i rozmieszczeniu
--	---	--	---	---

<p>na podstawie danych statystycznych</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia typy elektrowni wskazuje największe hydroelektrownie oraz elektrownie atomowe na mapie świata wymienia rodzaje okręgów przemysłowych wskazuje na mapie przykłady okręgów przemysłowych na świecie wymienia czynniki lokalizacji przemysłu high-tech wskazuje największe ośrodki przemysłu high-tech na podstawie mapy 	<p>energetycznych na świecie na podstawie mapy tematycznej</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje znaczenie energii elektrycznej dla gospodarki i życia codziennego charakteryzuje zmiany w strukturze zużycia energii następujące wraz z rozwojem gospodarczym państw świata charakteryzuje różne typy elektrowni przedstawia udział energii elektrycznej pochodzącej z różnych elektrowni w wybranych krajach na podstawie danych statystycznych wyjaśnia czynniki przestrzennej koncentracji przemysłu charakteryzuje rozmieszczenie i rozwój obszarów koncentracji przemysłu na wybranych przykładach opisuje czynniki lokalizacji zakładów przemysłu zaawansowanej technologii przedstawia znaczenie przemysłu high-tech omawia rozmieszczenie wybranych technopolii na świecie i je charakteryzuje 	<ul style="list-style-type: none"> omawia zmiany wielkości produkcji energii elektrycznej na świecie przedstawia wady i zalety różnych typów elektrowni wyjaśnia rolę i znaczenie energetyki alternatywnej wyjaśnia, dlaczego energetyka alternatywna rozwija się w krajach wysoko rozwiniętych gospodarczo charakteryzuje etapy rozwoju okręgu przemysłowego wykazuje skutki restrukturyzacji przemysłu opisuje cechy przemysłu zaawansowanej technologii omawia formy organizacji przestrzennej przemysłu high-tech 	<p>energetyki atomowej</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia zależność między restrukturyzacją przemysłu a rozwojem okręgów przemysłowych podaje korzyści związane z tworzeniem i funkcjonowaniem parków technologicznych analizuje znaczenie przemysłu high-tech 	<p>okręgów przemysłowych na świecie</p> <ul style="list-style-type: none"> ocenia wpływ przemysłu zaawansowanej technologii na rozwój gospodarczy i jakość życia
---	---	---	--	---

V. USŁUGI

<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> klasyfikuje usługi podaje przykłady usług podstawowych i wyspecjalizowanych przedstawia podział komunikacji wyjaśnia znaczenie terminów: <i>transport, łączność, terminal</i> przedstawia kryteria podziału transportu wymienia czynniki przyrodnicze i społeczno-ekonomiczne warunkujące rozwój sieci transportowej wskazuje na mapie kraje o dużej gęstości sieci drogowej i kolejowej wskazuje na mapie największe porty morskie na świecie wyjaśnia znaczenie terminów: <i>tania bandera, żegluga kabotażowa</i> wymienia największe porty lotnicze pod względem liczby odprawianych pasażerów na świecie i wskazuje je na mapie 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje znaczenie usług materialnych i niematerialnych wymienia sekcje usługowe wg PKD przedstawia uwarunkowania rozwoju komunikacji przedstawia rolę komunikacji w gospodarce opisuje czynniki warunkujące rozwój sieci transportowej omawia gęstość sieci dróg na świecie na podstawie mapy tematycznej charakteryzuje gęstość sieci kolejowej na świecie na podstawie mapy tematycznej wymienia najdłuższe rurociągi i gazociągi na świecie podaje przyczyny, dla których armatorzy rejestrują statki w krajach taniej bandery wskazuje na mapie najważniejsze szlaki żeglugi śródlądowej na poszczególnych kontynentach 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje etapy rozwoju usług wykazuje znaczenie usług dla gospodarki państw analizuje dynamikę wzrostu zapotrzebowania na usługi transportowe i łącznościowe na poszczególnych etapach rozwoju analizuje wielkość i rodzaje ładunków przewożonych różnymi rodzajami transportu lądowego w wybranych krajach określa rolę transportu przesyłowego opisuje wielkość przeładunku i strukturę towarów przeładowywanych w największych portach świata na podstawie mapy tematycznej i danych statystycznych opisuje sieć transportu śródlądowego na świecie na podstawie mapy tematycznej omawia znaczenie transportu 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje udział usług w strukturze zatrudnienia w wybranych krajach świata na podstawie danych statystycznych omawia wpływ postępu cywilizacyjnego na wzrost popytu na usługi komunikacyjne na podstawie dostępnych źródeł omawia wady i zalety transportu samochodowego kolejowego i przesyłowego omawia wady i zalety transportu wodnego i lotniczego przedstawia rolę kanałów w skracaniu dróg morskich wyjaśnia, dlaczego rola żeglugi śródlądowej w wielu krajach jest coraz mniejsza wykazuje zróżnicowanie dostępu do telefonii komórkowej oraz internetu w państwach o różnym poziomie rozwoju gospodarczego na podstawie danych statystycznych przedstawia ekonomiczne, społeczne i przyrodnicze skutki rozwoju turystyki na 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wykazuje znaczenie usług wyspecjalizowanych dla rozwoju społeczno-gospodarczego państw ocenia rolę nowoczesnych usług komunikacyjnych w działalności gospodarczej państw omawia zmiany znaczenia transportu kolejowego na świecie wyjaśnia zmiany znaczenia poszczególnych rodzajów transportu wraz z rozwojem społeczno-gospodarczym określa wpływ światowego kryzysu ekonomicznego na natężenie oraz kierunki ruchu pasażerów i towarów na podstawie dostępnych źródeł wykazuje zagrożenia związane z nowoczesną technologią informacyjną wykazuje znaczenie turystyki
---	---	--	---	--

<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady wykorzystania nowoczesnych usług telekomunikacyjnych w życiu codziennym • wymienia przyczyny spadku znaczenia usług pocztowych • klasyfikuje turystykę wg różnych kryteriów • wyjaśnia, co składa się na atrakcyjność turystyczną • wymienia regiony atrakcyjne turystycznie • wskazuje kraje najczęściej odwiedzane przez turystów • wymienia nowe siedem cudów świata • wymienia nowoczesne usługi • podaje nazwy największych banków na świecie pod względem przychodów 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje uwarunkowania rozwoju transportu lotniczego • podaje przykłady dużego wpływu łączności na współczesną gospodarkę • opisuje rozwój wybranych współczesnych środków łączności • wykazuje spadek znaczenia usług pocztowych na podstawie danych statystycznych • przedstawia przyczyny rozwoju turystyki na świecie • omawia zróżnicowanie ruchu turystycznego na świecie wg regionów na podstawie danych statystycznych • wskazuje korzyści wynikające z rozwoju turystyki • charakteryzuje najważniejsze regiony turystyczne świata na podstawie różnych źródeł • opisuje atrakcje turystyczne wybranych regionów Europy • podaje przyczyny rozwoju nowoczesnych usług bankowych, ubezpieczeniowych oraz inwestycyjnych 	<p>lotniczego</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje rolę telekomunikacji komputerowej w światowej gospodarce • omawia rolę postępu technologicznego w rozwoju telekomunikacji • analizuje cele ruchu turystycznego we współczesnym świecie • opisuje cechy i uwarunkowania ruchu turystycznego na świecie • wyjaśnia, czym jest monokultura turystyczna • opisuje walory turystyczne wybranych ośrodków i regionów turystycznych na świecie na podstawie różnych źródeł • wykazuje dysproporcje w dostępie do nowoczesnych usług finansowych, edukacyjnych i zdrowotnych • uzasadnia duży wpływ banków i giełd na funkcjonowanie gospodarki i życie człowieka • przedstawia na podstawie danych statystycznych poziom zaspokojenia potrzeb na usługi podstawowe i wyspecjalizowane w państwach o różnym poziomie rozwoju gospodarczego 	<p>wybranych przykładach</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny dużego udziału Europy w międzynarodowym rozwoju turystycznym • porównuje regiony o różnym stopniu zagospodarowania turystycznego • analizuje przestrzenne zróżnicowanie dostępu do usług bankowych na świecie • omawia współzależność procesu rozwoju społeczno-gospodarczego oraz poziomu edukacji i nauki • omawia wpływ nowoczesnych usług na życie i działalność człowieka (<i>Interakcje</i>) 	<p>dla rozwoju społeczno-gospodarczego wybranych krajów i regionów świata</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje korzyści wynikające z rozwoju turystyki • analizuje niekorzystne zmiany w środowisku przyrodniczym związane z rozwojem różnych form turystyki • wyjaśnia znaczenie nowoczesnych usług dla rozwoju społeczno-gospodarczego wybranych krajów świata ze szczególnym uwzględnieniem usług finansowych
---	--	--	--	--

VI. PROBLEMY WSPÓŁCZESNEGO ŚWIATA

<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia czynniki wpływające na dysproporcje w rozwoju społeczno-gospodarczym krajów świata wskazuje na mapie kraje bogatej Północy i biednego Południa wskazuje płaszczyzny globalizacji wymienia największe korporacje na świecie na podstawie danych statystycznych wskazuje płaszczyzny integracji międzynarodowej wymienia główne organy ONZ podaje przykłady krajów członkowskich Unii Europejskiej przedstawia przedmioty obrotu międzynarodowego wyjaśnia znaczenie terminów: <i>eksport, import, reeksport, bilans handlowy</i> podaje przykłady państw o dodatnim lub ujemnym bilansie handlowym na podstawie danych statystycznych wymienia źródła konfliktów na świecie wyjaśnia, czym różni się terroryzm od konfliktu zbrojnego podaje przykłady państw, w których toczą się konflikty etniczne wskazuje na mapie państwa objęte arabską wiosną 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje przyczyny dysproporcji w rozwoju społeczno-gospodarczym państw i regionów świata wymienia państwa należące do grupy BRICS wskazuje przyczyny globalizacji na świecie definiuje indeks globalizacji i wskazuje kraje o najwyższym indeksie globalizacji przedstawia formy współpracy międzynarodowej omawia rozmieszczenie wybranych organizacji międzynarodowych na świecie na podstawie mapy tematycznej przedstawia czynniki rozwoju handlu międzynarodowego przedstawia rodzaje obrotów w handlu międzynarodowym opisuje bilans handlowy i bilans płatniczy przedstawia przyczyny konfliktów na świecie przedstawia zagrożenia związane z terroryzmem przedstawia przyczyny rozprzestrzeniania się konfliktów w wybranym regionie świata przedstawia przebieg wybranego konfliktu zbrojnego na podstawie dostępnych źródeł podaje przykłady izolacji państwowej na świecie 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje wybrane mierniki poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego i jakości życia mieszkańców na podstawie danych statystycznych wskazuje cechy demograficzne, społeczne i gospodarcze państw bogatej Północy i biednego Południa wskazuje przyczyny wzrostu znaczenia korporacji międzynarodowych dla gospodarki światowej przedstawia przejawy globalizacji na płaszczyznach: politycznej, gospodarczej, społecznej i kulturowej omawia działalność wybranych organizacji międzynarodowych o charakterze gospodarczym, społecznym, politycznym i militarnym podaje przykłady krajów członkowskich wybranych organizacji międzynarodowych analizuje współczesne problemy międzynarodowej wymiany handlowej analizuje strukturę towarową i geograficzną obrotów handlu światowego omawia przyczyny wybranych zamachów terrorystycznych na świecie omawia przebieg konfliktów w Europie, Azji i w Afryce oraz wskazuje na mapie świata obszary objęte tymi konfliktami omawia przyczyny izolacji państwowej na świecie 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny i konsekwencje podziału świata na bogatą Północ i biedne Południe wskazuje i uzasadnia pozytywne i negatywne skutki globalizacji wskazuje przyczyny i skutki integracji europejskiej ocenia uwarunkowania rozwoju handlu międzynarodowego przedstawia skutki konfliktów zbrojnych i terroryzmu omawia konsekwencje izolacjonizmu państw na płaszczyznach: politycznej, społecznej i gospodarczej omawia rolę ONZ w rozwiązywaniu konfliktów zbrojnych 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> proponuje działania mające na celu zmniejszenie dysproporcji rozwoju w społeczno-gospodarczym krajów oraz regionów wyjaśnia, dlaczego globalizacja na płaszczyźnie ekonomicznej ma największy wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy świata omawia rolę i znaczenie organizacji naukowych, sportowych oraz kulturalnych na świecie na podstawie dostępnych źródeł wyjaśnia wpływ międzynarodowej wymiany handlowej na rozwój społeczno-gospodarczy państw omawia działania organizacji międzynarodowych i rządów państw podejmowane w celu ograniczenia terroryzmu i konfliktów zbrojnych ocenia wpływ konfliktów zbrojnych na pogłębienie się różnic między bogatymi a biednymi krajami świata omawia konflikty toczące się aktualnie na świecie na podstawie źródeł
<p>VII. CZŁOWIEK W PRZESTRZENI PRZYRODNICZEJ</p>				

<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>środowisko przyrodnicze, środowisko geograficzne, antropopresja</i> • wymienia poglądy na temat relacji człowiek – środowisko • wymienia przyczyny globalnego ocieplenia klimatu • podaje przyczyny powstawania smogu i kwaśnych opadów • wymienia źródła zanieczyszczeń hydrosfery • wskazuje obszary niedoboru wody na świecie na podstawie mapy tematycznej • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>lej depresyjny, recykling</i> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>erozja, degradacja gleb</i> • podaje cechy gleb zdegradowanych • podaje przyczyny pustoszczenia • wskazuje na mapie obszary zagrożone pustoszczeniem • wymienia strategie ochrony środowiska • podaje nazwy organizacji zajmujących się ochroną środowiska 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia przykłady racjonalnego gospodarowania zasobami środowiska przyrodniczego • omawia podstawowe zasady zrównoważonego rozwoju • analizuje przestrzenne zróżnicowanie zanieczyszczeń powietrza na świecie na podstawie mapy tematycznej • wymienia skutki nadmiernej emisji zanieczyszczeń do atmosfery • omawia gospodarowanie zasobami wodnymi • podaje przykłady katastrof ekologicznych • omawia przykłady wpływu działalności gospodarczej człowieka na litosferę • podaje przyczyny degradacji gleb • wskazuje przykłady wpływu działalności człowieka na degradację i dewastację gleb • wskazuje sposoby ratowania środowiska geograficznego • podaje przykłady działań wybranych organizacji międzynarodowych zajmujących się ochroną środowiska • podaje przykłady rezerwatów biosfery 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia poglądy filozoficzne dotyczące relacji człowiek – środowisko przyrodnicze • omawia przykłady wpływu działalności gospodarczej człowieka na zmniejszenie się warstwy ozonowej • opisuje wpływ działalności gospodarczej człowieka na atmosferę ze szczególnym uwzględnieniem zmian klimatycznych • wyjaśnia przyczyny niedoboru wody w wybranych regionach świata • wyjaśnia sposoby walki z odpadami przemysłowymi i komunalnymi • proponuje działania człowieka wspomagające racjonalne gospodarowanie wodą • podaje sposoby ograniczenia erozji gleb • analizuje przyczyny i skutki wylesiania • omawia międzynarodowe inicjatywy w zakresie ochrony środowiska 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizuje relację człowiek – środowisko przyrodnicze na różnych etapach rozwoju społeczno-gospodarczego • ocenia możliwości realizacji podstawowych zasad zrównoważonego rozwoju w skali lokalnej, regionalnej i globalnej • wyjaśnia, dlaczego wzrost efektu cieplarnianego jest uważany za problem globalny • ocenia skutki zmian w środowisku wywołanych kwaśnymi opadami • przedstawia skutki nadmiernego poboru wody w wyniku działalności gospodarczej człowieka • opisuje kierunki oddziaływania człowieka na litosferę • wymienia sposoby ograniczania ilości odpadów przemysłowych i komunalnych • omawia wpływ człowieka na biosferę • dowodzi na przykładach, że naruszenie stabilności ekosystemów może powodować nieodwracalne zmiany w środowisku naturalnym • wyróżnia i charakteryzuje siedem kategorii obszarów chronionych 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenia skutki zmian środowiska w holocenie związane z działalnością człowieka • przedstawia przykłady działań organizacji międzynarodowych i rządów państw podejmowanych w celu redukcji zanieczyszczeń atmosfery • proponuje działania zapobiegające morskim katastrofom ekologicznym • uzasadnia konieczność ochrony gleb przed degradacją i przedstawia sposoby zapobiegania niszczeniu gleby • przedstawia przykłady działań podejmowanych przez rządy krajów, organizacje międzynarodowe i regionalne w celu rozwiązywania problemów globalnych i lokalnych w zakresie racjonalnego gospodarowania zasobami przyrody
---	--	---	---	---

Wymagania edukacyjne: *Oblicza geografii 3*, zakres rozszerzony

Wymagania programowe na poszczególne stopnie szkolne:				
konieczny	podstawowy	rozszerzający	dopełniający	wykraczający
I. Położenie oraz środowisko przyrodnicze Polski				

<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia i wskazuje na mapie sąsiadów Polski wymienia jednostki tektoniczne Europy wymienia nazwy zlodowaceń, które wystąpiły na obszarze Polski wymienia pasy rzeźby terenu charakterystyczne dla powierzchni Polski wyróżnia astronomiczne, kalendarzowe i termiczne pory roku wymienia elementy bilansu wodnego na podstawie schematu wymienia najważniejsze elementy systemu rzecznoego Polski wymienia obszary o największej koncentracji jezior na podstawie mapy ogólnogeograficznej wymienia największe wyspy Bałtyku i podaje ich przynależność państwową wymienia główne typy genetyczne gleb występujących w Polsce wymienia typy lasów w Polsce charakteryzuje rozmieszczenie lasów w Polsce 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia charakterystyczne cechy położenia matematycznego, fizycznogeograficznego i geopolitycznego Polski na podstawie mapy ogólnogeograficznej przedstawia budowę geologiczną Polski na tle struktur geologicznych Europy na podstawie mapy geologicznej Europy omawia przebieg i zasięg zlodowaceń w Polsce na podstawie mapy tematycznej przedstawia czynniki kształtujące rzeźbę powierzchni Polski charakteryzuje pasy rzeźby terenu podaje cechy klimatu Polski na podstawie map tematycznych wyróżnia masy kształtujące pogodę w Polsce przedstawia cechy sieci rzecznej Polski i wyjaśnia jej zróżnicowanie na podstawie map tematycznych przedstawia znaczenie przyrodnicze i gospodarcze jezior przedstawia cechy fizycznogeograficzne Morza Bałtyckiego rozzróżnia główne typy genetyczne gleb występujących w Polsce przedstawia granice zasięgów występowania wybranych gatunków drzew na podstawie mapy tematycznej 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje główne cechy terytorium i granic Polski na podstawie map: tematycznej i ogólnogeograficznej omawia najważniejsze wydarzenia z przeszłości geologicznej obszaru Polski omawia zlodowacenia, które wystąpiły na obszarze Polski przedstawia charakterystyczne cechy ukształtowania powierzchni Polski i ich wpływ na inne komponenty środowiska przyrodniczego na podstawie mapy ogólnogeograficznej wykazuje regionalne zróżnicowanie temperatury powietrza i opadów atmosferycznych w Polsce na podstawie danych liczbowych i map klimatycznych charakteryzuje składowe bilansu wodnego Polski w roku hydrologicznym charakteryzuje główne typy genetyczne jezior Polski na wybranych przykładach przedstawia genezę Morza Bałtyckiego charakteryzuje typy wybrzeży Morza Bałtyckiego wyjaśnia uwarunkowania powstawania gleb w Polsce charakteryzuje główne zbiorowiska roślinne na obszarze Polski i wyjaśnia uwarunkowania ich występowania 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ocenia konsekwencje położenia matematycznego, fizycznogeograficznego i geopolitycznego Polski analizuje tabelę stratygraficzną porządkuje chronologicznie wydarzenia z przeszłości geologicznej Polski charakteryzuje działalność rzeźbotwórczą lądolodu i lodowców górskich na obszarze Polski na przykładzie Tatr analizuje ukształtowanie pionowe powierzchni kraju na podstawie krzywej hipsograficznej wykazuje wpływ poszczególnych geograficznych czynników klimatotwórczych na klimat w Polsce charakteryzuje rodzaje wiatrów występujących w Polsce wyjaśnia przyczyny niedoboru wody w wybranych regionach i gospodarcze skutki tego zjawiska analizuje rozmieszczenie i zasoby jezior w Polsce na podstawie map tematycznych i danych statystycznych analizuje bilans wodny Morza Bałtyckiego analizuje zasolenie wód Morza Bałtyckiego wyjaśnia wpływ czynników przyrodniczych na proces powstawania gleb na obszarze Polski wyjaśnia przyczyny regionalnego zróżnicowania lesistości w Polsce 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje zmiany terytorium oraz granic państwa polskiego na przestrzeni dziejów wykazuje, że położenie geologiczne Polski na kontynencie europejskim jest szczególne wyjaśnia, na czym polega strefowość form polodowcowych w północnej i środkowej Polsce porównuje ukształtowanie powierzchni Polski z ukształtowaniem innych krajów europejskich wykazuje gospodarcze skutki ekstremalnych zjawisk atmosferycznych podaje przyczyny regionalnego zróżnicowania klimatu w Polsce uzasadnia relacje pomiędzy siecią hydrograficzną a innymi elementami systemu przyrodniczego Ziemi ocenia stopień wykorzystania wód termalnych w gospodarce kraju ocenia stan czystości wód Bałtyku oraz wyjaśnia przyczyny ich zanieczyszczenia ocenia przydatność rolniczą gleb w Polsce wskazuje sposoby zapobiegania erozji gleb w Polsce wyjaśnia zależności pomiędzy rozmieszczeniem określonych typów lasów a warunkami naturalnymi i działalnością człowieka
<p>II. Ludność. Urbanizacja</p>				

<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie województwa i podaje ich nazwy • podaje czynniki wpływające na zmiany liczby ludności po zakończeniu II wojny światowej • wymienia województwa charakteryzujące się najwyższym i najniższym współczynnikiem przyrostu naturalnego oraz najwyższym i najniższym współczynnikiem feminizacji na podstawie danych statystycznych • podaje przyczyny migracji wewnętrznych i zagranicznych Polaków • wymienia mniejszości narodowe i etniczne w Polsce • wymienia czynniki wpływające na aktywność zawodową ludności w Polsce • wymienia najczęstsze schorzenia przewlekłe dotyczące Polaków • wymienia czynniki wpływające na stan zdrowia ludności Polski • wymienia elementy sieci osadniczej • przedstawia zmiany liczby ludności miast wg województw na podstawie mapy tematycznej • przedstawia typy aglomeracji w Polsce i podaje ich przykłady • wymienia główne opcje polityczne w kraju • wymienia organizacje pozarządowe w Polsce • wymienia obiekty kultury materialnej oraz obiekty z <i>Listy światowego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego UNESCO</i> w Polsce 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje podział administracyjny własnego województwa • charakteryzuje czynniki decydujące o rozmieszczeniu ludności Polski • przedstawia zmiany liczby ludności Polski po II wojnie światowej • omawia przestrzenne zróżnicowanie przyrostu naturalnego na podstawie kartogramu • charakteryzuje regionalne zróżnicowanie salda migracji wewnętrznych w ostatnich latach na podstawie mapy • dostrzega różnice między mniejszością narodową, mniejszością etniczną i grupą etniczną • omawia aktywność zawodową ludności Polski na podstawie danych statystycznych • przedstawia przyczyny zróżnicowania stanu zdrowia ludności Polski • przedstawia główne przyczyny zgonów w Polsce • charakteryzuje największe miasta w Polsce i ich rozmieszczenie • charakteryzuje przebieg procesów urbanizacyjnych w Polsce • wyjaśnia przyczyny deaglomeracji • podaje przykłady obszarów o najwyższym poparciu dla głównych opcji politycznych w Polsce na podstawie mapy • charakteryzuje pomniki historii Polski • opisuje polskie obiekty znajdujące się na <i>Liście światowego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego UNESCO</i> 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia cechy podziału administracyjnego Polski na podstawie mapy administracyjnej • oblicza wskaźnik dynamiki zmian liczby ludności Polski • oblicza wskaźnik gęstości zaludnienia wybranego województwa • analizuje wartość przyrostu naturalnego w Polsce w wybranych okresach na podstawie danych statystycznych • charakteryzuje cechy i kierunki współczesnych migracji wewnętrznych Polaków • charakteryzuje strukturę narodowościową i wyznaniową ludności Polski na podstawie danych statystycznych • wyjaśnia zmiany w strukturze zatrudnienia ludności Polski od 1990 r. • omawia czynniki różniące długość życia kobiet i mężczyzn w Polsce • określa cechy sieci osadniczej i jej rozwój w Polsce • wyjaśnia przestrzenne zróżnicowanie wskaźnika urbanizacji w Polsce i jego przyczyny • wyjaśnia uwarunkowania współczesnych procesów urbanizacyjnych w Polsce • przedstawia zróżnicowanie frekwencji wyborczej w Polsce • omawia zasady działalności organizacji pozarządowych w Polsce 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia zmiany podziału administracyjnego Polski po II wojnie światowej • omawia regionalne zróżnicowanie zmian liczby ludności • omawia przyczyny i konsekwencje zmian liczby ludności na podstawie danych statystycznych • wyjaśnia przyczyny wyżu demograficznego w Polsce w latach 50. XX w. i jego skutki • przedstawia uwarunkowania oraz konsekwencje wewnętrznych i zagranicznych migracji Polaków • wyjaśnia kulturowe aspekty zróżnicowania religijnego • przedstawia uwarunkowania i konsekwencje zróżnicowania struktury zatrudnienia w Polsce • przedstawia najczęstsze schorzenia przewlekłe i wykazuje ich zróżnicowanie regionalne • omawia tendencje zmian układu sieci osadniczej w Polsce • ocenia wpływ procesów urbanizacyjnych na zmiany sieci osadniczej • wyjaśnia, na czym polega proces reurbanizacji i podaje jego przykłady w Polsce • omawia czynniki wpływające na preferencje wyborcze Polaków • omawia dziedzictwo kulturowe różnych grup narodowościowych, etnicznych i religijnych w Polsce • przedstawia potencjał kulturowy i naukowy Polski 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia podział i kompetencje władz administracyjnych • prognozuje rozwój liczby ludności Polski na podstawie wskaźników demograficznych • określa przyrodnicze i społeczno-gospodarcze skutki nierównomiernego rozmieszczenia ludności • przewiduje społeczno-gospodarcze skutki starzenia się polskiego społeczeństwa • formułuje prognozy dotyczące zmian migracji Polaków (wielkości i kierunków) • przewiduje korzyści lub problemy wynikające z zamieszkania kraju jednolitego narodowościowo • wykazuje zależność struktury zatrudnienia Polski lub wybranych państw UE od poziomu rozwoju gospodarczego • ocenia dostępność i poziom usług medycznych w Polsce • wyjaśnia związki zachodzące pomiędzy elementami środowiska przyrodniczego a strukturą osadniczą • prognozuje kierunek zmian związanych z urbanizacją • interpretuje wskaźniki urbanizacji w Polsce i krajach UE • ocenia stałe i zmienne czynniki wpływające na preferencje wyborcze Polaków oraz regionalne zróżnicowanie tych preferencji • ocenia wkład Polaków w rozwój cywilizacyjny świata
---	---	---	--	--

III. Rolnictwo

Uczeń poprawnie:

- wymienia czynniki rozwoju rolnictwa
- wymienia główne obszary uprawy roślin w Polsce na podstawie map tematycznych
- wymienia główne zwierzęta gospodarskie w Polsce i określa kierunki ich chowu
- wymienia główne problemy polskiego rolnictwa
- wymienia akweny będące łowiskami dla polskiego rybactwa morskiego

Uczeń poprawnie:

- charakteryzuje uwarunkowania rozwoju rolnictwa w wybranych regionach kraju
- charakteryzuje strukturę upraw w Polsce
- omawia rozmieszczenie i wielkość pogłowia głównych zwierząt gospodarskich w kraju na podstawie map tematycznych
- omawia bariery ograniczające rozwój polskiego rolnictwa
- wymienia korzyści, które daje polskiemu rolnictwu członkostwo naszego kraju w UE
- przedstawia stan floty rybackiej w Polsce
- opisuje zmiany w wielkości połowów w Polsce w ostatnich latach na podstawie wykresu

Uczeń poprawnie:

- wyjaśnia przyczyny zróżnicowania poziomu rolnictwa w Polsce i jego konsekwencje
- przedstawia wielkość produkcji rolnej Polski na tle wybranych krajów świata na podstawie danych statystycznych
- przedstawia uwarunkowania chowu zwierząt w Polsce
- przedstawia zmiany strukturalne w polskim rolnictwie, które zaszły po wstąpieniu naszego kraju do UE
- przedstawia stan i perspektywy rozwoju polskiego rybactwa omawia znaczenie rybactwa śródlądowego dla gospodarki wybranego regionu

Uczeń poprawnie:

- ocenia wpływ wybranych czynników przyrodniczych i pozaprzyrodniczych na rozwój rolnictwa w Polsce na podstawie map tematycznych
- analizuje przestrzenną strukturę upraw w Polsce i jej zmiany na podstawie map tematycznych i danych statystycznych
- porównuje wielkość produkcji zwierzęcej w Polsce na tle innych krajów świata na podstawie danych statystycznych
- ocenia stan polskiego rolnictwa na tle pozostałych krajów UE
- analizuje wielkość i strukturę połowów w Polsce w ostatnich latach na podstawie danych statystycznych

Uczeń poprawnie:

- ocenia politykę rolną państwa polskiego
- ocenia wybrane obszary w Polsce pod względem ich przydatności do produkcji rolnej
- określa tendencje zmian w produkcji roślinnej w Polsce
- określa tendencje zmian w pogłowiu zwierząt gospodarskich w Polsce
- formułuje wnioski dotyczące korzyści, które może przynieść polskiemu rolnictwu uczestnictwo we wspólnej polityce rolnej UE
- prognozuje zmiany w polskim rybactwie związane z uczestnictwem we wspólnej polityce rolnej UE

IV. Przemysł

<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dokonuje podziału polskiego przemysłu • wskazuje rozmieszczenie najważniejszych złóż surowców mineralnych w Polsce na podstawie mapy tematycznej • charakteryzuje rodzaje elektrowni funkcjonujących w Polsce • wymienia najważniejsze działy przetwórstwa przemysłowego w Polsce • wyjaśnia różnicę między ośrodkiem przemysłowym a okręgiem przemysłowym 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia rozwój i znaczenie przemysłu na obszarze Polski • wskazuje na mapie Polski obszary występowania podstawowych zasobów naturalnych • przedstawia rozmieszczenie największych elektrowni ciepłych, wodnych i innych niekonwencjonalnych na podstawie map tematycznych • wskazuje dynamicznie rozwijające się dziedziny produkcji przemysłowej w Polsce • omawia rozmieszczenie okręgów przemysłowych w Polsce w latach 80. i 90. XX w. oraz współczesnych na podstawie map tematycznych 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • prezentuje przykłady przekształceń własnościowych w polskim przemyśle mających wpływ na zmiany struktury produkcji i stopień zaspokojenia potrzeb materialnych • analizuje zmiany wielkości wydobycia wybranych surowców mineralnych w Polsce na podstawie danych statystycznych • omawia współczesne przemiany w polskiej energetyce • omawia rolę poszczególnych działów przetwórstwa przemysłowego w gospodarce Polski • określa rozmieszczenie i znaczenie okręgów przemysłowych w Polsce • opisuje przyczyny restrukturyzacji w wybranych okręgach przemysłowych w Polsce 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • określa zmiany w gospodarce Polski spowodowane jej restrukturyzacją i modernizacją po 1990 r. • określa miejsce Polski w światowej produkcji przemysłowej • ocenia wielkość wydobycia surowców w Polsce na tle światowej produkcji na podstawie danych statystycznych • wyjaśnia przyczyny i konsekwencje zmian w gospodarowaniu różnymi źródłami energii w Polsce • opisuje uwarunkowania rozmieszczenia przemysłu przetwórczego w Polsce na podstawie map tematycznych • opisuje zmiany zachodzące w wybranych okręgach przemysłowych w Polsce 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ukazuje perspektywy rozwoju przemysłu w Polsce • ocenia stan i perspektywy rozwoju polskiego przemysłu wydobywczego • uzasadnia aktualną lokalizację różnego typu elektrowni w Polsce • ocenia perspektywy rozwoju przemysłu zaawansowanej technologii w Polsce • porównuje procesy restrukturyzacyjne zachodzące w wybranych okręgach przemysłowych w Polsce, biorąc pod uwagę dawną i obecną strukturę gałęziową przemysłu
<p>V. Usługi</p>				

<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia przykłady działalności usługowej w Polsce wymienia rodzaje usług, które obejmuje łączność wyjaśnia znaczenie terminu <i>atrakcyjność turystyczna</i> wymienia czynniki warunkujące rozwój turystyki podaje przyczyny ujemnego salda bilansu handlowego Polski 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia rolę i znaczenie usług w Polsce omawia rolę łączności w gospodarce Polski wymienia regiony turystyczne w Polsce i wskazuje je na mapie przedstawia atrakcje turystyczne wybranych regionów Polski na podstawie dostępnych źródeł omawia rolę turystyki w gospodarce krajowej omawia znaczenie handlu zagranicznego dla gospodarki Polski 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia zróżnicowanie sektora usług w Polsce i innych państwach UE podaje przyczyny nierównomiernego dostępu do środków łączności na terenie kraju analizuje czynniki warunkujące rozwój turystyki w Polsce porównuje i walory turystyczne wybranych regionów w Polsce przedstawia współczesne tendencje rozwoju różnych rodzajów turystyki w Polsce porównuje strukturę towarową handlu zagranicznego Polski i wybranych państw Europy 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia przykłady przekształceń własnościowych w polskiej gospodarce mających wpływ na zmiany struktury usług wyjaśnia przyczyny niższego poziomu rozwoju łączności w Polsce w stosunku do wysoko rozwiniętych krajów UE ocenia walory przyrodnicze i pozaprzyrodnicze Polski ocenia regionalne zróżnicowanie infrastruktury turystycznej w Polsce analizuje cechy ruchu turystycznego w Polsce na podstawie danych statystycznych wyjaśnia przyczyny zmian kierunków eksportu i importu Polski po 1990 r. 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> uzasadnia konieczność inwestowania w rozwijanie sieci transportowej we własnym regionie i w Polsce ocenia uwarunkowania oraz współczesne tendencje rozwoju różnych środków łączności w Polsce dowodzi atrakcyjności turystycznej Polski ocenia wpływ turystyki na środowisko przyrodnicze i gospodarkę Polski określa miejsce Polski w światowym handlu międzynarodowym
--	--	--	--	---

VI. Polska w świecie

<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia organizacje międzynarodowe, których członkiem jest Polska wymienia euroregiony funkcjonujące przy polskich granicach i wskazuje je na mapie wymienia czynniki wpływające na atrakcyjność inwestycyjną Polski 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady działań podejmowanych przez Polskę w ramach organizacji międzynarodowych na podstawie dostępnych źródeł charakteryzuje międzynarodową współpracę w ramach euroregionów oraz miast i gmin bliźniaczych wskazuje polskie bezpośrednie inwestycje zagraniczne i podaje ich wartość na podstawie danych statystycznych podaje przykłady bezpośrednich inwestycji zagranicznych prowadzonych w wybranym województwie na podstawie dostępnych źródeł 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia udział Polski w procesach integracyjnych i głównych organizacjach międzynarodowych wskazuje korzyści wynikające z funkcjonowania euroregionów w Polsce omawia strukturę przestrzenną BIZ w Polsce na podstawie danych statystycznych analizuje wartość BIZ napływających do poszczególnych regionów naszego kraju na podstawie mapy 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia działalność Polski w organizacjach, które zapobiegają zagrożeniom społeczno-ekonomicznym oraz konfliktom zbrojnym lub je niwelują przedstawia bariery w napływie BIZ do Polski 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ocenia społeczne i gospodarcze konsekwencje przystąpienia Polski do UE ocenia znaczenie BIZ dla rozwoju społeczno-gospodarczego kraju wskazuje przykłady bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce
---	--	--	--	--

VII. Zróżnicowanie regionalne Polski

<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia kryteria podziału Polski na regiony fizycznogeograficzne wskazuje na mapie prowincje i podprowincje Polski wymienia walory środowiska przyrodniczego wybranej krainy geograficznej wymienia regiony o najwyższym i najniższym stopniu rozwoju społeczno-gospodarczego wskazuje na mapie regiony różniące się poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego wymienia mierniki rozwoju społeczno-gospodarczego danego regionu 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia regionalizację fizycznogeograficzną Polski wskazuje na mapie makroregiony Polski charakteryzuje elementy środowiska przyrodniczego wybranej krainy geograficznej na podstawie map, danych statystycznych i innych źródeł przedstawia przyczyny dysproporcji w rozwoju społeczno-gospodarczym Polski omawia wartości mierników rozwoju społeczno-gospodarczego wybranego regionu na podstawie danych statystycznych 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia uwarunkowania zróżnicowania środowiska przyrodniczego w Polsce wyjaśnia uwarunkowania zróżnicowania środowiska przyrodniczego wybranego regionu przedstawia czynniki wpływające na rozwój społeczno-gospodarczy wybranych regionów Polski ocenia poziom rozwoju społeczno-gospodarczego wybranych regionów Polski przedstawia rolę i zadania samorządu terytorialnego w regionie na podstawie dostępnych źródeł omawia zmiany zachodzące w środowisku geograficznym w wybranym regionie Polski 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> określa cechy środowiska decydujące o krajobrazie wybranych krain geograficznych Polski na podstawie dostępnych źródeł przetwarza dominanty środowiska wybranej krainy geograficznej Polski na podstawie map tematycznych, danych statystycznych i obserwacji bezpośrednich przedstawia przykłady działań zmniejszających dysproporcje w rozwoju poszczególnych regionów Polski ocenia potencjał gospodarczy regionu na podstawie danych statystycznych i dostępnych źródeł 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównuje podział Polski na pasy ukształtowania powierzchni z podziałem na regiony fizycznogeograficzne wykazuje związki i zależności zachodzące między poszczególnymi elementami środowiska przyrodniczego w wybranym makroregionie ocenia skutki dysproporcji w rozwoju społeczno-gospodarczym Polski omawia inicjatywy podejmowane w regionie na rzecz jego rozwoju na podstawie dostępnych źródeł
--	--	--	--	--

VIII. Degradacja i ochrona środowiska

<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia źródła zanieczyszczeń atmosfery, hydrosfery i biosfery wymienia regiony w Polsce o największym zanieczyszczeniu środowiska podaje różnice między parkiem narodowym a rezerwatem biosfery wymienia gatunki roślin i zwierząt objętych ochroną w Polsce wymienia parki narodowe w Polsce wskazuje parki narodowe na mapie ogólnogeograficznej Polski 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje źródła zanieczyszczeń atmosfery, hydrosfery i biosfery, wymienia nazwy obszarów ekologicznego zagrożenia oraz klęski ekologicznej i wskazuje te obszary na mapie przedstawia formy ochrony przyrody i krajobrazu w Polsce opisuje przykłady form ochrony przyrody i krajobrazu we własnym regionie charakteryzuje walory przyrodnicze parku narodowego we własnym regionie 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia wybrane wskaźniki zanieczyszczenia powietrza omawia skutki nadmiernej emisji zanieczyszczeń atmosferycznych omawia uwarunkowania rozmieszczenia obszarów chronionych w Polsce wyjaśnia, na czym polega restytucja gatunków podaje przykłady restytucji gatunków zwierząt w Polsce przedstawia charakterystyczne walory przyrodnicze podlegające szczególnej ochronie w parkach narodowych w Polsce na podstawie dostępnych źródeł, np. map i danych statystycznych 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje wpływ poszczególnych sektorów gospodarki na stan środowiska w Polsce przedstawia działania polskich i międzynarodowych organizacji na rzecz ochrony przyrody prowadzone na terytorium naszego kraju opisuje unikalne obiekty przyrodnicze objęte ochroną na terenie polskich parków narodowych 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ocenia stan poszczególnych komponentów środowiska przyrodniczego w Polsce wskazuje przykłady zachowań człowieka wobec klęsk ekologicznych ocenia kierunki i skuteczność działań na rzecz ochrony środowiska podejmowanych w Polsce uzasadnia konieczność prowadzenia działań na rzecz restytucji i zachowania naturalnych elementów środowiska w Polsce projektuje utworzenie nowego obszaru chronionego we własnym regionie
--	---	--	---	--